

ИЗВЕШТАЈ ЗА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ

2016

ИЗВЕШТАЈ ЗА
ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ

2016

СОДРЖИНА

- **06** **Порака од Главниот извршен директор**
- **08** **Стратешки осврт**
  - 08** За Групацијата ТИТАН
  - 10** За УСЈЕ
  - 14** Како создаваме вредности
  - 15** Фокус на материјалните прашања
  - 16** Цели за одржлив развој на ОН
- **18** **Резултати од работењето**
  - 18** Финансиски резултати
  - 19** Нефинансиски резултати: Нашите луѓе
  - 31** Нефинансиски резултати:
Животна средина и климатски промени
  - 39** Вклучување на засегнатите страни
    - Создаваме вредности и надвор од цементарницата
    - Поддршка на клиентите
    - Одговорен синџир за набавка
    - Развој на заедницата
- **48** **Корпоративно управување**
  - 48** Управување со ризици
  - 51** Антикорупциско управување
  - 52** Иницијатива на Глобалниот договор
на Обединетите нации
  - 53** Прилози

ПОСВЕТЕНИ НА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ

Во 2016 година постигнавме солидни резултати, а истовремено ја зголемивме и ја зајакнавме соработката со сите наши засегнати страни, продолжувајќи да градиме цврста основа за одржлив развој и подобра иднина за сите.

Уверени сме дека нашата визија за одржлив развој може да ни биде патоказ во креирањето ресурси и капацитети што ни се потребни за натамошен успех.

Продолжуваме да растеме заедно

Имаме јасни планови за инвестиции насочени кон раст и одржлив развој кои планираме да ги имплементираме заеднички, во согласност со нашата визија, врз основа на соработка и тимски дух.

Компанијата продолжува да ги проширува своите колаборативни активности, учејќи од засегнатите страни и продлабочувајќи ги своите партнерства на сите нивоа. Оваа заложба за континуирано подобрување ни помага да ги преточиме интересите на сите засегнати страни во нашата стратегија и да ја зголемиме вредноста што ја создаваме и ја споделуваме со нив.

Утврдување на нашите приоритети за во иднина

Постојаното подобрување останува наш двигател во целокупното наше работење. Во таа смисла, направивме детална анализа на сите наши постигнувања и научени лекции во изминативе години во насока на одржлив развој. Како резултат на тоа, одлучивме повеќе да се сосредоточуваме на нашето локално влијаније и развој на нашите идни планови со примена на холистички пристап што го зема предвид сеопфатниот локален контекст. За таа цел, се водиме според Целите за одржлив развој на Обединетите нации и иницијативи како што е Европскиот пакт за млади на CSR Europe.

Кус преглед на 2016 година

Приходи	Добивка пред камата, даноци и амортизација (EBITDA)	Добивка по оданочување
€ 4.106 милиони МКД	↗ 1.488 милиони МКД	€ 1.201 милиони МКД
Вкупно средства	Капитални инвестиции	Вработени (на 31.12.2016)
📈 4.273 милиони МКД	📦 179 милиони МКД	👤 284
	За заштита на животната средина	
	📦 41 милиони МКД	

ПОРАКА ОД ГЛАВНИОТ ИЗВРШЕН ДИРЕКТОР

Почитувани партнери,

Ви го претставувам нашиот осми Годишен извештај за одржлив развој што содржи информации за нашите заложби за заштита на животната средина, придонес во општеството и корпоративното управување кои се од материјално значење за нашиот бизнис и засегнати страни, а кој за првпат содржи и финансиски резултати. Материјалноста на извештајот е усогласена со Целите за одржлив развој на ОН за 2030г. и е ревидирана од независна ревизорска куќа по сите материјални прашања согласно принципите на Глобалниот договор и критериумите за известување на напредно ниво на ОН. Веруваме дека овој пристап, во согласност со она што денес сè повеќе се смета за најдобра практика, подобро го одразува фактот дека одржливиот развој не е од споредно значење за нас, туку претставува составен дел од нашето работење.

2016:**Одржување на профитабилноста**

И покрај политичката криза во државата, градежниот сектор остана силен двигател на бруто-домашниот производ во земјата. Неочекувано, потрошувачката на домашниот пазар се зголеми за 16% во однос на минатата година, што главно се должи на градежната експанзија кај резиденцијалните и комерцијалните градби. Покрај тоа, новата ценовна политика и новата подружница во Охрид доведоа до пораст на продажбата на УСЈЕ за околу 25%, за сметка на увозот што се намали за речиси 4%. Како резултат на зголемената продажба, приходите се зголемија за 13,5%, а се зголеми и бруто-добивката.

Квалитет:**нашиот заштитен знак**

Нашата компанија и нашите луѓе се предводени од квалитетот на кој постојано сме посветени. Не само квалитетот на нашиот производ, туку и градењето и одржувањето квалитетни партнерства, обезбедувањето квалитет и придонес кон заедницата и животната средина и, секако, развојот на нашите луѓе.

Нашите производи, цементот, бетонот и агрегатите се главна компонента на речиси секоја градба во нашата земја. Оттука, нашата одговорност за квалитет е уште поголема. Квалитетот е суштински елемент на партнерството со нашите клиенти. Како предводник на локалната индустрија за градежни материјали, одиме чекор понатаму. Настојуваме да ја зголемиме свесноста за потребата да се обезбеди и да се гарантира квалитет во сите сегменти што се значајни за секоја градба. За таа цел, во 2016 година бевме дел од организаторите на стручниот форум „Сеизмички отпорни градби“, кој имаше цел, преку отворање дијалог помеѓу релевантната стручна јавност, да даде придонес и да ја зголеми свеста во општеството за важноста на сеизмички отпорните градби, како и да отвори дискусија што дополнително ќе ги подигне стандардите и квалитетот, но и ќе одговори на потребите на модерното живеење.

Одржливост:**во сржта на нашето работење**

Во 2016 година продолживме да напредуваме во однос на нашите цели за одржлив развој, базирани врз три главни оски: безбедност и здравје, животна средина и вклучување на засегнатите страни.

Вработените се нашите први партнери и носители на нашиот квалитет и токму затоа, како компанија, сме посветени на управувањето со талентите и со развојот на луѓето.

Го зацврстивме минатогодишното охрабрувачко достигнување во полето на безбедноста на вработените и изведувачите, воведовме нови програми и процеси за обука за управување со луѓе и активно сме вклучени во дијалог со локалната заедница, осврнувајќи се на прашања, како што се безбедноста, здравјето, образованието, невработеноста и користењето локални производи и услуги.

Како одговорна компанија, продолжуваме да инвестираме во квалитетни партнерства со општината во која работиме, невладините организации, образовните и други институции, како единствен начин за одржлив развој на компанијата, но и на општествено ниво. Продолжуваме да поддржуваме и да иницираме проекти за развој на заедницата и да инвестираме во образованието на млади лица преку програми за обука и стипендии.

Во 2016 година го поддржавме Европскиот пакт за млади во обид да ја зголемиме можноста за вработување на младите со нова програма за обука на млади дипломирани инженери.

Гледајќи перспективно, веќе започнавме со усогласување на нашите приоритети со Целите за одржлив развој на ОН за 2030 година. Денес, повеќе од кога и да е претходно, се стремиме кон јакнење на соработката со другите субјекти од истата сфера и засегнатите страни во рамките на Глобалниот договор на ОН.

Борис Хрисафов

Главен извршен директор

СТРАТЕШКИ ОСВРТ

За Групацјата ТИТАН

Групацјата ТИТАН е интернационален производител на цемент и градежни материјали со над 110 години искуство во индустријата.

Со седиште во Атина, Грција, Групацјата ТИТАН вработува 5.480 лица ширум светот и продава производи во Северна Африка, Западна Африка, Канада, Источниот брег на САД и Мексиканскиот Залив, Централна Америка – Карибите, Балканот и Западна Европа. Групацјата ТИТАН поседува цементарници во 14 земји во четири географски

региони: САД, Грција и Западна Европа, Југоисточна Европа и Источен Медитеран. Нашите компании работат во различни окружувања, а притоа ги споделуваат заедничките вредности ширум Групацјата. Нашиот успех зависи од примената на најдобрите достапни технологии, нашето систематско истражување и постојано унапредување на знаењето. Пред сè, ние зависиме од нашите висококвалификувани и искусни вработени што ги живеат вредностите на Групацјата.

Каде сме присутни

Нашата водечка цел

Нашата цел е да прераснеме во мултирегионален, вертикално интегриран производител на цемент, комбинирајќи ги претприемачкиот дух и оперативната совршеност со почит кон луѓето, општеството и животната средина.

Нашата стратегија

ГЕОГРАФСКА ДИВЕРЗИФИКАЦИЈА

Го прошируваме нашиот бизнис преку преземање компании и „гринфилд“ инвестиции на нови атрактивни пазари за да создадеме обем на производство и за да ја намалиме зависноста од само неколку пазари.

ПОСТОЈАНО КОНКУРЕНТНО ПОДОБРУВАЊЕ

Воведуваме нови видови ефикасност низ целиот синџир на нашиот бизнис за да ги намалиме трошоците и за да бидеме поконкурентни.

ВЕРТИКАЛНА ИНТЕГРАЦИЈА

Ја прошируваме нашата дејност кон други производствени области во синџирот на вредности на производство на цемент, подобро опслужувајќи ги нашите клиенти и обезбедувајќи нови можности за добивка.

ФОКУС НА ЧОВЕЧКИОТ КАПИТАЛ И КОРПОРАТИВНАТА ОПШТЕСТВЕНА ОДГОВОРНОСТ

Се грижиме за нашите вработени и за нивниот развој и постојано ги подобруваме нашите добри односи со сите внатрешни и надворешни засегнати страни, секогаш стремејќи се кон заемна почит и заемно разбирање.

За УСЈЕ

Цементарница УСЈЕ, членка на Групацијата ТИТАН, активно работи повеќе од 60 години, а лоцирана е во југоисточниот дел од Скопје, во близина на рудникот за лапорец. Компанијата има просечно 291 директно вработен и 195 индиректно вработени. Капацитетот на двете печки изнесува околу 1.000.000 тони цемент. Компанијата го снабдува локалниот пазар со Портланд цемент што е во сообразност со стандардот МКС EN-197-1. Во 1998 година, Групацијата ТИТАН, која е мултирегионален производител на цемент, презеде речиси 95% од сопственичкиот капитал на УСЈЕ, со што значително придонесе за растот на Компанијата преку обезбедување

неограничен пристап до технолошки, финансиски, правни, човечки и други ресурси и експертиза, со што истовремено овозможи УСЈЕ постепено да прерасне во регионален пример во секторот на производство на цемент. УСЈЕ поседува три рудници, рудникот за лапорец „Усје“, рудникот за варовник „Говрлево“ и рудникот за песок. Покрај производството на цемент, УСЈЕ поседува и погон за готов бетон во кој се произведуваат различни видови бетони. Со вертикалната интеграција, денес УСЈЕ е присутна и на пазарот на агрегати со производство на четири фракции на дробен варовник од својот рудник за варовник.

Клучни моменти

Посветени сме и ги споделуваме вредностите на Групацјата ТИТАН:

Нашите вредности

Нашите вредности се во суштината на нашиот идентитет и претставуваат темели на нашето работење и нашиот раст. Тие ни даваат силен поттик и го поддржуваат растот што нè одржува повеќе од еден век, произлегувајќи

директно од начелата, верувањата и визијата на нашите основачи во 1902 година. Тие остануваат суштествени елементи на нашата култура и семејниот дух.

Интегритет

- Етички деловни практики
- Транспарентност
- Отворена комуникација

Вредност кон клиентите

- Предвидување на потребите на клиентите
- Иновативни решенија
- Висок квалитет на производите и услугите

Постојано подобрување

- Организација која учи
- Подготвеност за промени
- Подготвеност за предизвици

Професионално знаење и вештини (know-how)

- Подобрување на нашата база на знаење
- Компетентност на секоја функција
- Усовршеност во основните компетенции

Испорачување резултати

- Вредност за акционерите
- Јасни цели
- Високи стандарди

Корпоративна општествена одговорност

- Безбедноста на прво место
- Одржлив развој
- Интеракција со засегнатите страни

Нашите производи

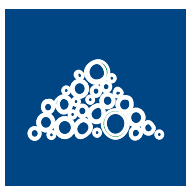
ЦЕМЕНТ

Цементот е врзивно средство и главна компонента во бетонот. Се добива со мелење клинкер, гипс и други дополнителни материјали во фин прашкаст материјал.

ГОТОВ БЕТОН

Готовиот бетон се прави од цемент, агрегати и вода за да се произведе траен производ што може да се вгради во различни формати. Обично се меша во производствените постројки според спецификација и потоа се превезува до градилиштата.

АГРЕГАТИ

Агрегатите се груби материјали, како што се песок, чакал, дробен камен и рециклиран бетон, кои се користат во градежништвото. Тие се најексплоатирани суровини во светот и се користат како суровина во цементот и како средство за стврднување, на пример, во асфалт и во бетон. Тие, исто така, може да се користат во фундаментите на патиштата и железниците.

ТИПОВИ ЦЕМЕНТ ШТО ГИ ПРОИЗВЕДУВАМЕ:

CEM 42,5 R

CEM II/A-V 42,5 R

CEM II/B-M (V-P-L) 42,5 N

Како создаваме вредности

ГЛАВНИ ВЛИЈАНИЈА ОД АКТИВНОСТИТЕ НА ИСКОПУВАЊЕ:

- Прашина
- Бучава и вибрации
- Менување на релјефот
- Потенцијално влијание врз биодиверзитетот
- Потрошувачка на електрична енергија

1,50 милиони тони сировини се ископани од 3 активни рудници

Речиси **1 милион m²** е вкупната област на активни рудници од кои **835.000 m²** се зафатени со активности

Околу **11.000 m²** од активните рудници се ревитализирани во 2016 година со засадување локални видови дрвца и грмушки

До денес, **вкупно 138.500 m²** од активните рудници се вратени во првобитната состојба

882.000 тони е вкупната количина на цемент произведена во 2016 година

Намалување од **72,7%** во однос на просечните специфични емисии на SO₂ по тон произведен клинкер во однос на 2015 г.

Намалување од **13,1%** во однос на просечните специфични емисии на NO_x по тон произведен клинкер во однос на 2015 г.

Околу **225.000** дрвца се засадени од страна на УСЈЕ или се донирани на трети лица од 1998 година, додека, пак, само во 2016 година се засадени **10.300** дрвца

Само во 2016 година се вложени повеќе од **560.000 евра** во заштита на животната средина

ГЛАВНИ ВЛИЈАНИЈА ОД ПРОИЗВОДСТВОТО НА ЦЕМЕНТ:

- Емисии на CO₂ (главно од калцификација на сировините и користењето горива)
- Потрошувачка на електрична енергија
- Други емисии (прашина, NO_x, SO_x)
- Бучава
- Ризици по безбедноста

ИНДИРЕКТНИ ВЛИЈАНИЈА:

- Емисии на CO₂ (главно од потрошувачка на електрична енергија)
- Други емисии
- Потрошувачка на сировини
- Ризици по безбедноста

По пат на директно оданочување од државните и локални власти: повеќе од **7,56 милиони евра**

За добавувачи, добра и услуги: повеќе од **43,9 милиони евра**, од кои **53%** на локални добавувачи

Над **107.000 евра** се инвестирани во програми за развој на локалната заедница, од кои **73%** во средства и **27%** во парични средства

За плати и други надоместоци на вработените: над **4,9 милиони евра**

Обука за секој вработен **52 часа**

Фокус на материјалните прашања

Бидејќи очекувањата од компаниите се во постојан пораст, фокусирањето на материјалните прашања станува сè поважно во развивањето кохерентна, инклузивна и конзистентна стратегија за одржлив развој. Во 2016 година, по повторната процена на материјалните прашања на ТИТАН, УСЈЕ повторно го разгледа и го

утврди приоритетот на прашањата што се од материјално значење за нашето работење во однос на нивното влијание врз Групацијата и нивната важност за нашите главни засегнати страни. Првиот чекор се состоеше од утврдување на приоритетноста на главните засегнати страни на УСЈЕ:

Процена на материјалноста за УСЈЕ во 2016 г.

Цели за одржлив развој (SDGs): регионален состанок на ТИТАН за ЈИЕ

УСЈЕ беше домаќин на Регионалната средба за одржлив развој за Југоисточна Европа на ТИТАН на 17 ноември, предводена од Директорот за комуникации на Групацијата, г. Паниарас, Менаџерот за општествена одговорност на Групацијата, г-а Алексиу и Регионалниот директор за Албанија, Србија, Македонија и Косово, г. Дердемезис. На средбата присуствуваа главните извршни директори на фабриките на ТИТАН во Југоисточна Европа, претставници

на Централното седиште на ТИТАН, како и претставници за општествена одговорност и човечки ресурси на Антеа, Шарцем, УСЈЕ и ТЦ Косјерич. За време на средбата беа претставени и разгледани заложбите и активностите за одржлив развој во регионот на Југоисточна Европа, материјалните прашања во однос на целите за одржлив развој, новите политики на Групацијата и други комуникациски прашања.

Приоритетните материјални прашања на УСЈЕ, нивната важност за засегнатите страни и поврзаност со целите за одржлив развој

Материјално прашање	Ниво на приоритет	Кој е засегнат? (засегнати страни)	Што значи тоа за УСЈЕ?	Поврзаност со целите за одржлив развој
Безбедност и здравје	1	Вработени Деловни партнери Државни институции НВО	Добросостојба на нашите луѓе и изведувачи Постојана заложба	
Управување со животната средина	2	Вработени Локална заедница Деловни партнери НВО Државни институции	Начин да се подобри работењето и да се одржи лиценцата за работа	
Управување и развој на луѓето	3	Вработени Деловни партнери Локална заедница	Грижа за луѓето, обука, развој, планирање на наследувањето функции, задржување на талентите, посакуван работодавач	
Одржливост на заедниците	4	Локална заедница Деловни партнери Вработени	Интеракција со локалните заедници, дијалог и вклученост на засегнатите страни, соработка/партнерства	
Односи и задоволство на клиентите	5	Вработени Клиенти Деловни партнери Инвеститори	Конкурентност	
Политичка и општествена нестабилност	6	Вработени Локална заедница Инвеститори	Политичката нестабилност влијае врз работењето и одржливиот развој на УСЈЕ	
Управување и транспарентност (вклуч. етика)	7	Вработени Деловни партнери Локална заедница Општество во целина	Начинот на кој УСЈЕ работи и раководи со својот бизнис	
Синџир на набавки	8	Деловни партнери Локална заедница Вработени Инвеститори	Воспоставени системи за да се обезбеди избор и соработка со добавувачи што се во согласност со вредностите и стандардите на ТИТАН Потреба да се обезбеди имплементација	
Климатски промени и енергија	9	Вработени Деловни партнери Локална заедница НВО Државни институции	Сведување на минимум на влијанието врз климатските промени	

Усогласување на нашите приоритети со Целите за одржлив развој

Предводени од Групаацијата, нашиот Одбор за општествена одговорност одлучи да ги примени целите за одржлив развој при дефинирање на нашите идни приоритети и области за понатамошно подобрување. Веруваме дека тие нудат единствена можност да ја зајакнеме соработката, да ја продлабочиме вклученоста на засегнатите страни и да ја зголемиме вредноста што ја создаваме на локално ниво. Веќе започнавме да ги усогласуваме нашите цели

за одржлив развој преку процесот на процена на материјалноста. Наместо поставување нови цели за следните три до пет години, се фокусираме на трите главни оски, земајќи ги предвид финансиските, социјалните и еколошките цели, и споредувајќи го нашето работење со стандардите. Сепак, увидовме дека не се сите 17 цели за одржлив развој еднакво важни за нас, па затоа дефиниравме две главни категории:

Цели за одржлив развој што се најважни за нашата дејност

Цели за одржлив развој што се дополнуваат на нашите главни приоритети

РЕЗУЛТАТИ ОД РАБОТЕЊЕТО

Финансиски резултати

Во 2016 година Компанијата постигна добри целокупни резултати. Приходите на Компанијата се зголемија за 4,2% во споредба со претходната година и достигнаа 4.106.000 денари. И покрај неповолните услови на утврдување цени на сите пазари, флексибилната продажна политика, брзото реагирање на пазарот, извозот на клинкер, намалените варијабилни трошоци, како и поволните цени на цврстото

гориво, доведоа до остварување повисока добивка пред камата, даноци и амортизација (ЕБИТДА) за околу 57% во однос на проектираната добивка. Добивката пред камата, даноци и амортизација (ЕБИТДА) во 2016 година беше зголемена за околу 12% во споредба со 2015 година, притоа не земајќи ги предвид активностите за намалување на средствата во 2015 година.

		2016	2015
НЕТО-ДОБИВКА по оданочување	мил. МКД	1.201	1.264
ИНВЕСТИЦИИ	мил. МКД	179	150
ПОВРАТ НА КАПИТАЛ (ЕБИТ – Добивка пред камата и даноци /ангажиран капитал)		44,8%	48,9%
Добивка по акција	МКД	2.131	2.241

Продажба

Цемент: И покрај политичката криза во државата, градежниот сектор остана силен двигател на бруто-домашниот производ на државата. Неочекувано, домашната потрошувачка на цемент се зголеми за 15% во однос на претходната година, што главно се должи на зголемување на станбеното и комерцијално градежништво. Покрај тоа, новоотворената подружница во Охрид помогна продажбата на УСЈЕ да се зголеми за околу 25%. Значителното намалување на цените од околу 9% на домашниот пазар беше надоместено со зголемениот обем на продажба, а како резултат на тоа, приходите се зголемија за 13,5%. Во однос на извозот, силниот раст на пазарот во Косово придонесе за зголемена продажба на цемент на УСЈЕ од приближно 27% со умерен пад на цените од приближно 4%. Вкупните приходи од извозот на цемент беа зголемени за 22%. Покрај тоа, УСЈЕ извезе приближно 45 илјади тони клинкер.

Вертикална интеграција: Продажбата на готов бетон оваа година се намали за 19% во споредба со претходната година, но сепак изнесуваше 31% повеќе од проектираното. Профитабилноста се одржуваше на солидно ниво, поддржана од намалувањето на фиксните трошоци, кои во споредба со минатата година се намалија за околу 10%. Продажбата на агрегати на трети лица ги надмина очекувањата за приближно 87% во споредба со претходната година и околу 49% во споредба со предвиденото. Оваа година, производството на варовник постигна нов рекорд достигнувајќи 603 илјади тони. Слично на готовиот бетон, фиксните трошоци поврзани со агрегатите беа намалени за околу 29% во споредба со претходната година.

		2016	2015
Цемент	'000 тони	881	704
Готов бетон	'000 m ³	43	54
Агрегати на трети лица	'000 тони	75	40

Нефинансиски резултати: Нашите луѓе

Нашата стратешка определба е да го сведеме на минимум негативното влијание што произлегува од нашето работење, кое се одразува на животната средина и на заедницата во која дејствуваме, а притоа и да придонесеме за добросостојбата на нашите засегнати страни, вклучително и нашите вработени, нивните

семејства, соседните заедници и општеството во целина. Нашата визија за општествената одговорност е „Да ги постигнеме нашите деловни цели и да создаваме вредност на етички и општествено одговорен начин со сведување на нашето влијание на минимум, обидувајќи се да направиме повеќе добро“.

Безбедност и здравје

СЕ ЗАЛАГАМЕ ЗА ПОБЕЗБЕДНА И ПОЗДРАВА РАБОТНА СРЕДИНА

НАЈВАЖНИ ПОКАЗАТЕЛИ ВО 2016

- ✓ Нула смртни случаи и нула сериозни повреди
- ✓ **3,7 пати** е намален бројот на LTI (изгубено време поради повреди) од 2005 г.
- ✓ **1,8 пати** е намален бројот на LTIFR (Стапка на зачестеност на LTI) од 2005 г.
- ✓ **1,6 пати** е зголемен бројот на LTISR (Стапка на сериозност на LTI) од 2005 г.

Вкупно
часови обука на
изведувачите во
2016 г.

843

Вкупно
часови обука
на нашите
вработени во
2016 г.

>4.500

Нашата цел е да ја оствариме нашата визија за безбедна работна средина без инциденти, повреди и несреќи

Постојано се стремиме кон подигнување на нивото на безбедно работење на нашите директни вработени и изведувачи, а истовремено и наложување за примена на слични практики кај нашите добавувачи и трети страни. Свесни сме дека безбедноста и здравјето се материјални прашања не само на работното место, туку и надвор од него – дома, на училиште и во заедницата. Во оваа насока, развиваме и имплементираме одредени иницијативи со кои се подига нивото на свест и грижа. Во градењето на културата за безбедност, од суштествена важност се партнерствата со заедницата и институциите, со што се поттикнаа значајни проекти за подобрувања.

Од 2010 година во УСЈЕ е воспоставен системот OHSAS 18001. Сообразноста се потврдува со редовни годишни внатрешни и надворешни ревизии. Досега се пријавени само неколку незначајни наоди.

Централниот одбор за безбедност и здравје, како највисоко управно тело за безбедност и здравје, е предводен од Главниот извршен директор и Техничкиот директор, вклучувајќи и други важни менаџери. На редовните средби (седум во 2016 година), беа договорени акциските планови и клучните приоритети. Покрај тоа, постојат и 4 пододбори што се справуваат со поспецифични теми.

ТЕРЕНСКИ ПРОВЕРКИ И СПРЕЧУВАЊЕ ИНЦИДЕНТИ

Проверките спроведувани од нашиот менаџмент и тимовите за безбедност и здравје продолжија и во 2016 година. Обуката и надзорот беа комбинирани со цел изгубеното време, поради повреди (LTI), да биде нула. Проверките на компанијата за безбедност и здравје ја истакнаа важноста на откривањето опасности и потребата понатаму да се зголеми способноста за „трагање по опасности“ на директно вклучените вработени.

ПРИЈАВУВАЊЕ ИНЦИДЕНТИ

Во споредба со претходната година, вкупниот број пријавени инциденти е зголемен за 12%, додека, пак, процентот на истражени избегнати несреќи достигна задоволителни 77%. Поважно од квантитетот е тоа што оваа година имаме пријавени 36 безбедни постапки во споредба со претходните години, кога овој број беше занемарлив. Во однос на избегнатите инциденти, бројот на пријавени избегнати инциденти се зголеми од 9 на 13. Бројот на корективни дејства како резултат од истрагите на избегнатите несреќи е 30. Понатаму, со цел и во иднина да ги охрабруваме нашите вработени да пријавуваат инциденти, двајца вработени беа наградени со специјални награди како „најдобри вработени во пријавување инциденти“.

ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА СВЕСНОСТА ЗА БЕЗБЕДНОСТА И ЗДРАВЈЕТО

Ова е најмоќната алатка за постигнување на нашите зацртани цели. Посветеноста на менаџментот не е видлива само на средби каде што прва тема секогаш е безбедноста и здравјето, туку и преку секојдневното исполнување на нашите вредности, вклучувајќи безбедносни прошетки, активно учество во обуки, воведување систем за наградување за „Најдобар вработен за пријавување инциденти“, посветеност на спроведување корективни мерки од извештаи за инциденти и проверки. Видливи се позитивни промени во посветеноста на безбедноста и здравјето од страна на сите вработени и тие сметаат дека ова е од општа корист за сите.

	ПОКАЗАТЕЛ	ЦЕЛ 2016	РЕЗУЛТАТ 2016	ЦЕЛ 2020
1	Број на фатални случаи што се пријавуваат (цела година) – Директни вработени	0	0	0
2	Број на фатални случаи што се пријавуваат (цела година) – Изведувачи	0	0	0
3	Број на несреќи (цела година) – Директни вработени	0	3	0
4	Број на несреќи (цела година) – Изведувачи	0	0	0
5	Стапка на смртност – Директни вработени	0	0	0
6	Стапка на зачестеност на изгубено време поради повреда (LTI) – Директни вработени	0	5,86	0
7	Стапка на зачестеност на изгубено време поради повреда (LTI) – Изведувачи	0	0	0
8	Стапка на сериозност – Директни вработени	0	121,16	0
9	Избегнати несреќи	неприменливо	13	50
10	Стапка на извршување безбедносни проверки	100%	100%	100%
11	Стапка на извршување безбедносни прошетки	неприменливо	неприменливо	100%
12	Завршени препораки, забелешки и корективни дејства	>80%	70%	>85%
13	Часови обука по вработен (директни + индиректни)	10	10,9	11
14	Часови обука по вработен (само директни)	7	15,43	15
15	Часови обука по вработен (само индиректни)	3	4,28	6

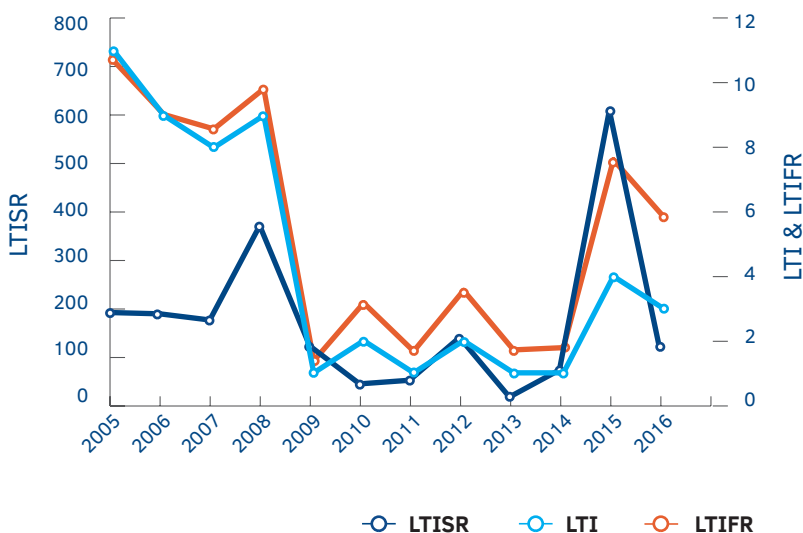
ИДЕНТИФИКУВАЊЕ ОПАСНОСТИ, ПРОЦЕНА НА РИЗИЦИ И ПРОЦЕС НА КОНТРОЛА НА РИЗИЦИТЕ

Студиите за проценка на ризик на работното место и изјавите за безбедност се водат и се ажурираат на редовна основа. Овие студии претставуваат законска обврска, а притоа главно се фокусираат на работното место, а не на активноста што вклучува повеќе луѓе и е посложена. Имајќи цел континуирано подобрување, на

крајот на годината утврдуваме таргети за, во иднина, нашите „Планови за безбедно работење“ да претставуваат сеопфатни студии во кои не се содржани само проценка на ризици и мерки, туку и многу други аспекти поврзани со безбедноста и здравјето.

ПОКАЗАТЕЛИ НА БЕЗБЕДНОСТА И ЗДРАВЈЕТО

Безбедноста и здравјето постојано се следат, се мерат, се развиваат и се подобруваат.

**LTI – Изгубено време поради повреда (LTI) се дефинира како повреда на работното место што резултира во отсуство од работа од еден или повеќе дена (или смени), почнувајќи од денот по повредата пред лицето да се врати на нормална работа или работа со скратено работно време. Ова ги исклучува повредите при транспорт од и до работа повреди како резултат на кривични дејства и повреди што се должат на природни причини.

**LTIFR – Бројка на LTIs во една година на 1.000.000 одработени часови, т.е. Стапка на зачестеност на LTI = (Бројка на изгубено време поради повреди x 1.000.000)/ Вкупно часови одработени и платени на вработените во текот на годината.

***LTISR – Бројка на изгубени календарски денови како резултат на LTIs во годината на 1.000.000 одработени часови, т.е. Стапка на сериозност на LTI = Бројка на изгубени календарски денови во годината x 1.000.000)/ Вкупно часови одработени и платени на вработените во текот на годината.

ПОДОБРУВАЊА НА БЕЗБЕДНОСТА И ЗДРАВЈЕТО

Како резултат на постојаните заеднички напори, беше направен позитивен исчекор напред во неколку суштински области. Може да се истакне следното:

- По три помали повреди во првата половина од годината, во втората половина од годината немаше повреди, што претставуваше големо охрабрување за сите. До крајот на годината имаше вкупно 204 дена без повреда.
- Кај возачите што влегуваат во фабриката (главно купувачи) забележано е големо подобрување – користат лична заштитна опрема, културата на возење е подобра, чекањето во ред е добро, палетите се обезбедени со ремени. Тие ги користат платформите со нов пристап за отворање на вратите од цистерните.
- Полека се префрливме од горива со мало испарување на горива со средно и високо испарување. Беше организирана обемна обука за сите вработени вклучени во овој процес.
- Непречена интеграција на нови вработени (околу 70 во последните 3 години). Тие се свесни дека безбедноста и здравјето се врвен приоритет, ги следат процедурите и правилата, но сè уште треба да се работи на подобрување на нивното проактивно учество (пријава на инциденти, предлози, итн.).
- Беше инсталиран нов систем за гасење пожар со CO² во погонот за подготовка на цврсти горива, со што значително се подобри противпожарната безбедност во овие делови.
- Беше пуштен во употреба нов систем за заштита од експлозија во хоризонталната мелница за цврсти горива (KIDDE, Придушувачи со висока стапка на празнење).
- Квалитетот на истражување безбедносни инциденти беше значително подобрен во втората половина од годината, вклучувајќи детална „анализа на недостатоци“.

Вработување и развој на луѓето

ТИТАН отсекогаш била организација предводена од луѓето. Ја препознаваме важноста на тоа да се биде одговорен работодавач и да се градат односи со вработените врз основа на меѓусебна доверба, сигурност и заеднички вредности. Нашиот модел на вработување се заснова врз долгорочно вработување за нашите вработени и долгорочни односи со нашите изведувачи.

СОЗДАВАЊЕ И ЗАШТИТА НА ЧОВЕЧКИОТ КАПИТАЛ

Создавањето можности за долгорочно вработување за компетентни и талентирани лица не само што е добро за нашата дејност на дневно ниво, туку, исто така, придонесува за целокупните напори за одржливост.

Условите за вработување што ги обезбедува УСЈЕ, нивото на ангажираност на вработените и постојаните заложби да се подобрат нивните вештини и компетентност, се елементите по кои УСЈЕ се разликува во индустријата.

Стандарди за вработените на групацијата ТИТАН

НЕДИСКРИМИНАЦИЈА	Забрана на дискриминација во сите аспекти поврзани со вработувањето
РАБОТНО ВРЕМЕ	Почитување на правото на одмор и избегнување прекумерна прекувремена работа
ПЛАТИ И БЕНЕФИЦИИ	Загарантирана плата, која, во најмала рака, ги исполнува националните законски стандарди и обезбедува дополнителни придобивки согласно локалните потреби
ДИСЦИПЛИНА	Примена на соодветни дисциплински мерки
ПРАВИЧЕН ТРЕТМАН	Забрана за вознемирување на работно место
ЗАБРАНА НА ЗЛОУПОТРЕБА НА ДЕТСКА РАБОТНА СИЛА И ПРИНУДНА РАБОТА	Забрана на употреба на сите форми на присилна работа и злоупотреба на детската работна сила во согласност со стандардите на Меѓународната организација на трудот (МОТ)
СЛОБОДА ЗА ЗДРУЖУВАЊЕ	Почитување на слободата за здружување и сродни права на нашите вработени во рамките на локалните закони

ЖИВЕЕЊЕ СПОРЕД НАШИТЕ ВРЕДНОСТИ

Веруваме дека нашите луѓе, ефективни и ангажирани, треба да „живеат“ според вредностите и Кодексот на однесување на Групацијата Титан.

Кодексот на однесување му се врачува на секој нов вработен, и вработените треба да го прочитаат и да го потпишат заедно со договорот за вработување.

Истовремено, тој претставува важен елемент на нашите воведни обуки за новите вработени.

Како дел од нашиот фокус за постојано подобрување, ТИТАН создаде и започна нова платформа за лидерство – „Лидерство на ТИТАН начин“. Платформата ги опишува основите на доброто лидерство во рамките на Групацијата

и им помага на нашите луѓе да го следат етосот што е во основата на нашата култура, а врз основа на нивниот личен интегритет и автентичност.

Платформата го постигнува ова со комбинирање на однесувањето што ни донесе успех низ годините, односно елементите што сакаме да ги зачуваме, со овој нов начин на однесување со кој сакаме да го осигуриме нашиот успех и во претстојните децении. Во 2016 година, платформата беше споделена и за неа беше разговарано со нашите врвни менаџери на настани за комуникација, по што беше пренесена од страна на менаџерите на нивните тимови и сите вработени со вкупно 420 работни часови за обука.

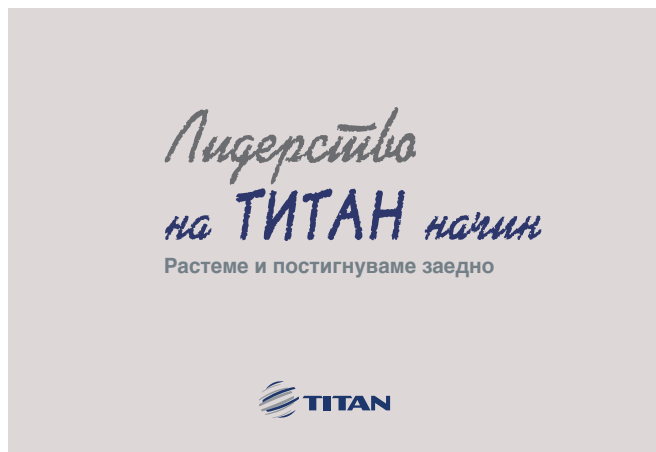
Заштита на човековите права

Посветени сме на заштита и на унапредување на човековите права, како што се дефинирани во Универзалната декларација за човекови права (UNDHR) и конвенциите на Меѓународната организација на трудот (МОТ). Во согласност со нашата посветеност, нашата цел е да го унапредиме почитувањето на човековите права во рамките на нашата сфера на влијание, и тоа:

- Вреднување на разноличноста;
- Еднакви можности за сите;
- Отстранување на сите форми на дискриминација;
- Земање предвид на човековите права во инвестициски одлуки;
- Почитување на слободата за здружување и колективно договарање.

Процент
на работници
здружени во
синдикат во
2016 г.

76%

УСЈЕ го потпиша Глобалниот договор на Обединетите нации во 2008 година и тој претставува патоказ при нашето одлучување, системите за управување и нашите обуки за менаџери и вработени. Секоја година, нашиот раководен тим ги испитува потенцијалните ризици за злоупотреба на човековите права во сферата на нашето влијание. Ги следиме стандардите за основни човекови права за да се увериме дека обезбедуваме безбедна, правична и сигурна работна средина за нашите вработени. Ги пренесуваме нашите очекувања на значајните добавувачи и, пред сè, на локалните изведувачи со кои се стремиме да развиеме долгорочни односи за да бидеме сигурни дека тие ги препознаваат потенцијалните ризици и предизвици за човековите права во рамките

на нивната сфера на влијание. Организираме проверки на безбедноста кај нашите локални изведувачи на годишно ниво и тие ги опфаќаат главните аспекти на загриженостите во однос на човековите права, како што се правата на работниците. Одборот за корпоративна општествена одговорност на Групацијата, исто така, ги испитува извештаите за ризици што се однесуваат на човековите права по држави и одредува можности за подобрување. На крајот од 2016 година, УСЈЕ ја усвои новата политика за човекови права на Групацијата ТИТАН. Во 2017 година, политиката ќе биде доставена до сите вработени, по што ќе следуваат комуникација и обука за нејзината содржина и за нејзината примена.

За време на воведната програма, сите нововработени се обучуваат и добиваат писмена информација за правата на заштита од вознемирување на работното место.

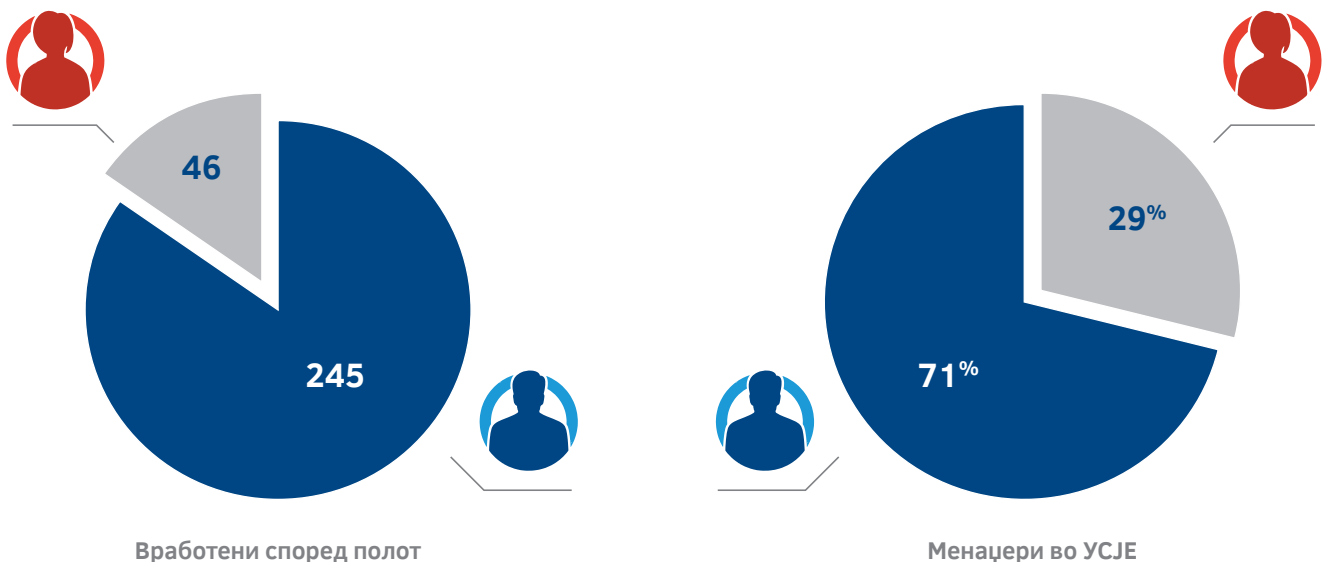

ЕДНАКВИ МОЖНОСТИ, ПОЛОВА И СТАРОСНА РАМНОПРАВНОСТ

Создавањето култура на еднакви можности не е само предуслов за исполнување на нашата доброволна посветеност на стандардите дефинирани со принципите на Глобалниот договор на Обединетите нации и Универзалната декларација за човекови права, туку и суштински дел од спроведувањето на нашата деловна стратегија.

Просечен број на вработени

Директни вработени	2014	2015	2016
Мажи	264	254	245
Жени	58	53	46
Вкупно	322	307	291
Инди­ректни вработени	2014	2015	2016
Вкупно	198	200	195

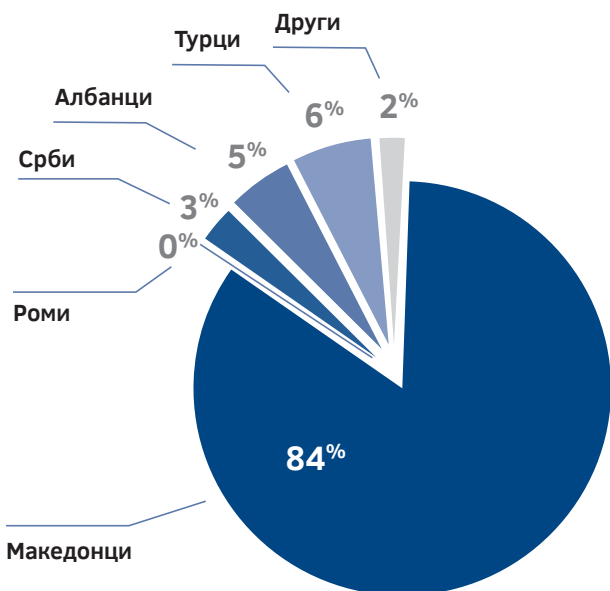

Нашето придржување кон меѓународните стандарди за разноличност и еднакви можности придонесува за спроведување на нашата Политика за управување со луѓето. Ова, за возврат, ни помага да воспоставиме релевантни практики за вработување и развој на луѓето. Учесството на жените во менаџментот, како и разноличноста во старосната структура на вработените остануваат важни

приоритети за УСЈЕ, бидејќи тие се двете прашања што се утврдени како материјални за нашата дејност и нашите клучни засегнати страни, особено нашите вработени, нашите заедници и нашите инвеститори. Обезбедуваме еднаква плата за мажите и жените што работат на исто работно место и обезбедуваме еднаквост при сите останати бенефиции и додатоци на плата.

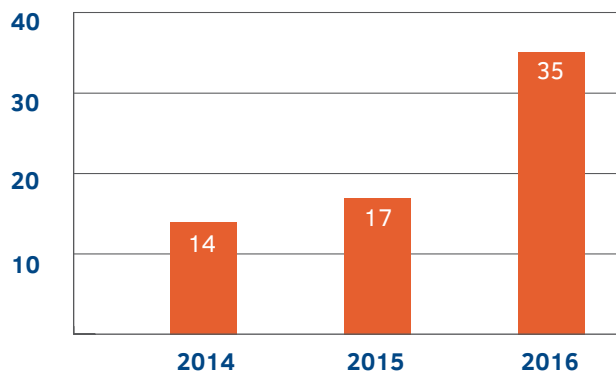

Различност при вработувањето

„Обезбедуваме еднаква плата на вработените мажи и жени“

Нови вработувања

Нови вработувања 2016 г.

	Под 30	30-50	Над 50
Жени	1	2	0
Мажи	13	18	1

ИНВЕСТИРАЊЕ ВО НАШИТЕ ЛУЃЕ

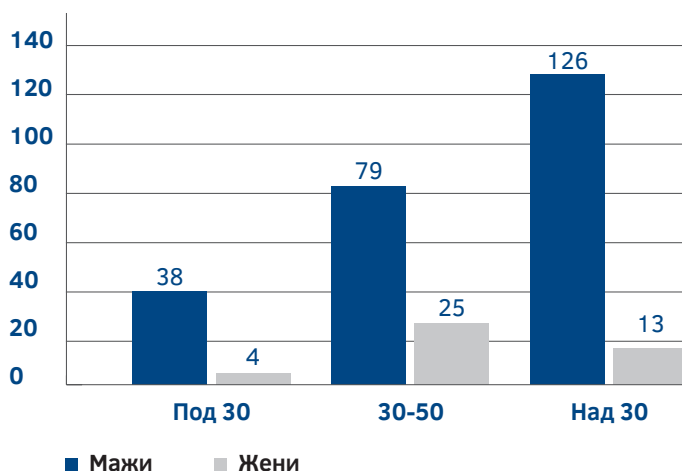
Како работодавач, нашата цел е да промовираме доживотно учење за нашите вработени и да ги зајакнеме професионалните вештини и компетенции што им се потребни за да се справат со локалните и глобалните предизвици. УСЈЕ продолжува да инвестира во развојот на вработените независно од возраста. Продолживме

со програми за обука фокусирани на подобрување на менаџерските вештини согласно нашите вредности. Од вкупно 14.926 часови обука на нашите вработени во 2016 година, повеќе од 20% беа поврзани со теми што се однесуваат на јакнењето на менаџерските вештини.

Вкупно часови за обука

14.926

Обучени вработени според старосна група и пол

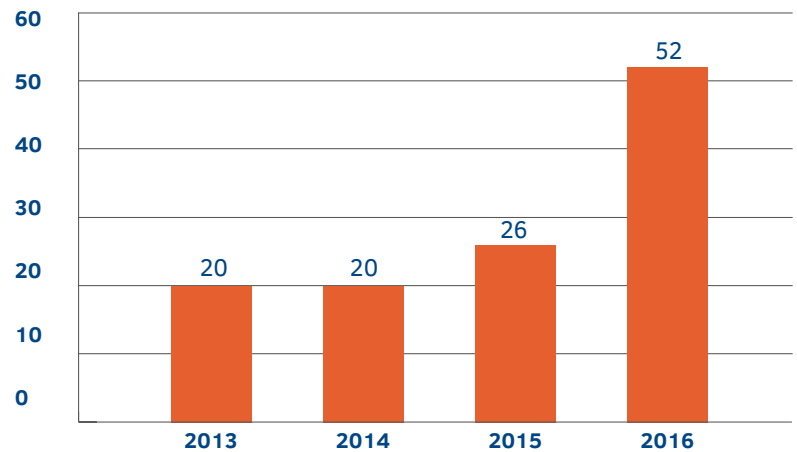

14926 часови обука за сите
наши 285 вработени

12726 часови обука на
243 вработени мажи

2199 часови обука на
42 вработени жени

Просечен број часови обука по вработен

Часови обука според тема и пол

Техничко знаење
и клучни
компетенции
Мажи: 1886
Жени: 206

Нетехнички
обуки и
специјализација
Мажи: 608
Жени: 466

Животна
средина:
системи за
грижа и
управување
Мажи: 9
Жени: 0

Други
Мажи: 3432
Жени: 510

Менаџмент и
менаџерски
вештини
Мажи: 2226
Жени: 1064

Човекови права
Мажи: 0
Жени: 6

Безбедност и
здравје
Мажи: 4033
Жени: 408

Програма за лидерски вештини

Врз основа на резултатите од Анкетата за мислења на вработените, спроведена во 2014 година и Акцискиот план, чија цел беше ангажираност на вработените, започнавме програма во времетраење од една и пол година со цел зголемување на лидерските вештини кај

нашите раководители на средно ниво и кај линиските раководители. Програмата се состои од сесии за обука, како и сесии за групно и индивидуално подучување што ги вршат меѓународни обучувачи, како што се H. Art и Dynergie.

Програма C-mentors за нови инженери и други млади професионалци

Како резултат на сè поголемиот број нови инженери и друг технички персонал, се појави потреба од понатамошна обука и стекнување знаење и искуство во процесите и технологијата за производство на цемент. Затоа, ја започнавме програмата C-mentors за нови инженери и други млади професионалци во нашата фабрика. Оваа програма ќе трае околу 2 години и потребни се време и

посветеност на сите учесници во курсот за електронско учење на VDZ, упатства, обуки на работното место, како и поддршка на раководниот тим на фабриката. Оваа програма ќе им помогне на нашите вработени да го продлабочат нивното знаење за производство на цемент и да ги подобрат нивните вештини на работното место.

Ден за комуникација со вработените

Денот за комуникација со вработените беше организиран во јуни 2016 година, кога со вработените беа разговарани најновите случувања, состојби и идните предизвици во УСЈЕ. Важноста на безбедноста и здравјето за нашата Компанија беше дополнително истакната со награди на

тројца вработени за најголем придонес во зголемувањето на свесноста за безбедноста и здравјето. Најсреќниот вработен беше награден со велосипед за поддршка на акцијата „На работа без автомобил“, а потоа беше одржана свеченост за доделување јубилејни награди.

Програми за бенефиции, надоместоци и добросостојба на вработените

Цели 2016-2020

Цел	Резултати 2016	Цел 2020
Организациски и индивидуален развој	>50 часови обука во просек по вработен Обучени околу 100% од вработените Професионална обука за сите млади инженери >45.000 ЕУР инвестирани во развој на нашите луѓе	Најмалку 25 часови за обука по вработен Континуиран развој на компетенции
Ангажираност на вработените	Акциски план што се заснова на резултатите од Анкета за мислењето на вработените Програма за лидерство во времетраење од една и пол година, која беше резултат на анкетата за мислење на вработените	Зајакнување на односите со вработените Подобрување на ангажираноста на вработените Привлекување на најдобрите таленти
Работни услови – програми за добросостојба на вработените	85% од сите вработени поминаа превентивни медицински прегледи Предавања за превентивни мерки за болести на дојка Намален број часови за прекувремена работа	Континуирани програми за добросостојба на вработените Обуки за здрав животен стил, спречување кардиоваскуларни заболувања и болести кај жените Рамнотежа помеѓу работата и животот

Нефинансиски резултати: Животна средина и климатски промени

Помалку штета и повеќе добро

НАЈВАЖНИ ПОКАЗАТЕЛИ

Вкупни годишни емисии

- Прашина **12,9 t/годишно**
- NO_x **11 10,6 t/годишно**
- SO_x **13,3 t/годишно**

- Цементарница УСЈЕ целосно ги спроведе Оперативните планови од А-интегрираната еколошка дозвола издадена во 2011 година и изменетата А-интегрирана еколошка дозвола издадена во 2013 година од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање.
- Целосно воспоставен, документиран и одржуван Систем за управување со животна средина ISO 14001:2004. Системот ги регулира сите прашања за животната средина што се однесуваат на производството и експлоатацијата на рудници.

Помалку штета и повеќе добро е нашата заложба во однос на животната средина со ублажување на негативните влијанија и со активен придонес кон локалните и меѓународните иницијативи.

Следејќи ја нашата визија, се стремиме да бидеме препознаени како една од водечките компании во нашата индустрија за одржливост и управување со животната средина.

Свесни дека работењето на УСЈЕ во голема мера зависи од користењето природни ресурси, посветени сме на дејства што го намалуваат нашето оперативно влијание врз животната средина. Прашањата што се однесуваат на животната средина ги решаваме со следење, мерење, известување, соработка, постојано дејствување и подобрување.

Преку нашиот пристап за корпоративна општествена одговорност, нашата цел е да ги опфатиме следните аспекти што се однесуваат на животната средина:

- Емисии
- Суровини
- Енергија
- Бучава и вибрација
- Отпад
- Вода
- Климатски промени
- Биодиверзитет

Целосно ги спроведуваме политиките на ТИТАН со кои се обезбедува стабилно и транспарентно управување со животната средина според најдобрите меѓународни практики.

Начела на компанијата за животна средина

- Единствениот прифатлив стандард за влијанијата од работењето врз животната средина е целосното и соодветно почитување на барањата на применливото законодавство, како и другите дефинирани барања. Секаде каде што е можно, компанијата ги надминува минималните барања на законодавството и промислено и со разбирање пристапува кон заштитата на животната средина.
- Компанијата е посветена за постојано подобрување на сите нивоа и во рамките на сите функции.
- Влијанијата од работењето на Компанијата врз животната средина постојано се следат наспрема претходно утврдени цели.
- УСЈЕ соработува со компании што ги почитуваат соодветните стандарди за влијание од работењето врз животната средина.

	Цел	Резултати 2016 г.	Цел 2020 г.
Потрошувачка на вода		52,9 lt/t цемент	Макс. до 160 lt/t цемент
Емисии на прашина		8,16 mg/Nm ³ за Печката 3 и 5,44 mg/Nm ³ за Печката 4 или 7,04 тони/годишно и 5,89 тони/годишно соодветно	Макс. до 30 mg/Nm ³
Емисии на SO _x		5,88 mg/Nm ³ за Печката 3 и 7,58 mg/Nm ³ за Печката 4, или вкупно 5,07 тони/годишно и 8,21 тони/годишно соодветно	Макс. до 400 mg/Nm ³
Емисии на NO _x		579,35 mg/Nm ³ for Печката 3 и 563,75 mg/Nm ³ за Печката 4, или вкупно 499,85 и 610,76 тони/годишно соодветно	Макс. до 600 mg/Nm ³
Учество во најмалку една глобална и национална иницијатива за заштита на животната средина и климатските промени		„Час на планетата Земја“, „Од отпад до чиста енергија за младите“, „Ајде, Македонија“, „Европска недела на мобилност“, „Ден на планетата Земја“ и други	Зголемување на нивото на свесност за заштитата на животната средина и климатските промени

Климатски промени

Мерење на нашите емисии на CO₂

Климатските промени се сметаат за најважен еколошки предизвик на денешницата. Природата на цементната индустрија е таква што произведува и емитува јаглерод диоксид (CO₂), а со тоа и придонесува за ефектот на стаклена градина и климатски промени. Во процесот на производство на цемент, вкупните емисии на директен CO₂ се должат на следново: калцинацијата на карбонати и органски јаглерод што е содржан во суровините, согорувањето на гориво во ротирната печка за производство на клинкер и согорувањето на гориво потребно за греење и внатрешен транспорт на материјалите. Индиректните емисии на јаглероддиоксид се испуштаат за време на производството на електрична енергија која, пак, е неопходна за производство на клинкер и цемент, како и за време на надворешниот транспорт на суровини, гориво и крајни производи. Како дел од Групацијата ТИТАН, го следиме WBCSD/CSI - протоколот за пресметување и известување за CO₂ емисии. Во согласност со овој протокол, пресметувањето и известувањето за CO₂ и енергијата се врши редовно и покрај фактот што ова не е законско барање во Република Македонија. Во 2016 година, директните емисии на CO₂ на УСЈЕ беа 0,655 милиони тони, додека, пак, специфичните емисии на CO₂ беа 690,69 kg CO₂/t цементен производ. Зголемувањето на вкупните емисии на CO₂ се должи на зголеменото производство на клинкер за 33,7% и производството на цемент за 26,8% во споредба со 2015 година. Зголемувањето на специфичните емисии на CO₂ се должи на зголемениот фактор на емисија на CO₂ и употребата на генератор за топол гас за сушење цврсто гориво. Во 2015 година користевме петрол кокс и јаглен со просечен фактор на емисија од 92,65 (kg CO₂/GJ), додека, пак, во 2016 година користевме само јаглен со просечен фактор на емисија од 95,28 (kg CO₂/GJ).

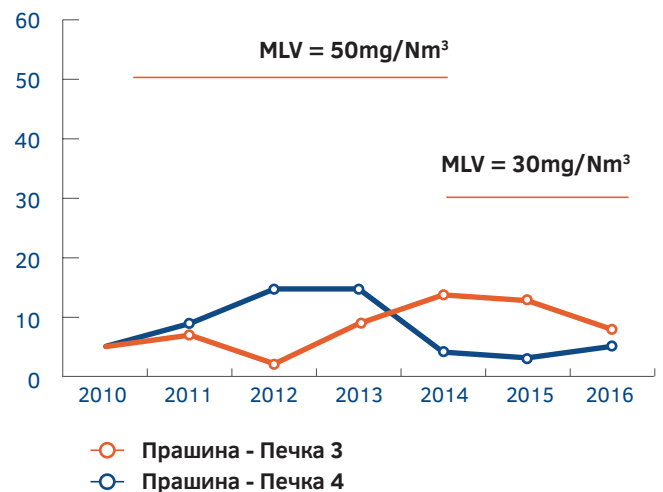

Следење на емисиите

Следењето на емисиите во воздухот е предуслов за контролирање и намалување на влијанијата од производството на цемент врз животната средина. Во 2004 година, УСЈЕ беше првата компанија во земјата што воведо независни системи за постојано следење што функционираат 24 часа. Ова ѝ овозможува на компанијата одблиску и реално да ги следи емисиите и да презема соодветни дејства. Истовремено, на заинтересираните и засегнати страни им дава редовни, ажурирани информации за нашето работење. На наша иницијатива, резултатите од следењето се објавуваат на веб-страницата на УСЈЕ на месечна основа.

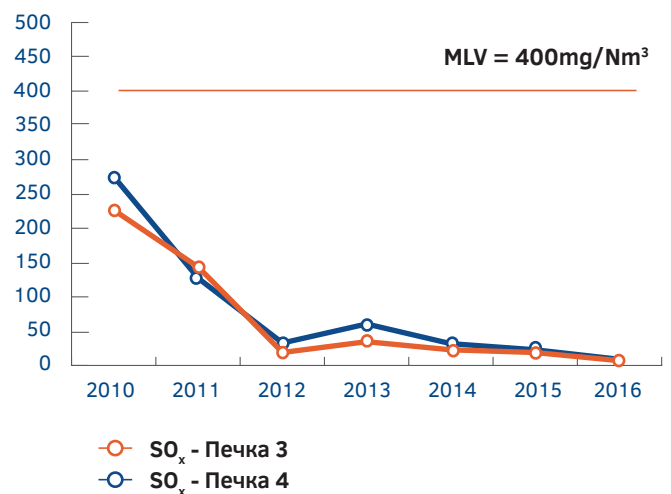
Прашина

Најголемите извори на прашина кај цементарниците се оаците од печките. Во 2016 година, специфичните емисии на прашина изнесуваа 19,68 г/тон клинкер за Печката 3 и 15,43 г/тон клинкер за Печката 4. Ова е еднакво на околу 7,04 тони и 5,89 тони по печка на годишно ниво. Емисиите на прашина се многупати под максимално дозволените граници (MLV) што се пропишани со локалните и европските законски барања. Просечната концентрација на прашина за Печката 3 е 8,16 mg/Nm³, додека, пак, за Печката 4 е 5,44 mg/Nm³. Максимално дозволената граница изнесува 30 mg/Nm³.

SO_x

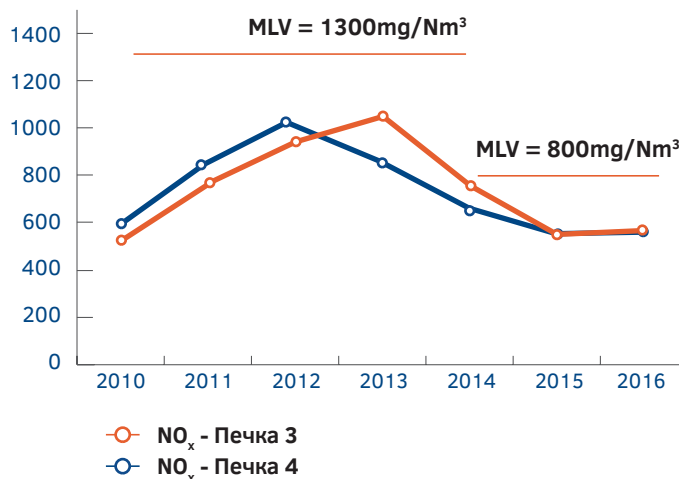
Присуството на сулфур (S) во суровините е главната причина за емисии на SO_x. Емисиите на SO_x во УСЈЕ се значително под максимално дозволените граници (MLV) што се пропишани со важечките локални и регулативи на ЕУ. Просечната концентрација на SO_x за Печката 3 изнесува 5,88 mg/Nm³, а за Печката 4 изнесува 7,58 mg/Nm³, додека пак, максимално дозволената граница е 400 mg/Nm³. Во 2016 година, како резултат на нашите активности, имаше специфични емисии од 14,18 г/тон клинкер за Печката 3 и 21,5 г/тон клинкер за Печката 4, или вкупно 5,07 тони и 8,21 тони SO_x, соодветно. Значајното намалување на емисиите на SO_x кај двете печки во споредба со оние во 2010 и 2013 година е резултат на имплементирањето на селективна експлоатација во рудникот за лапорец.

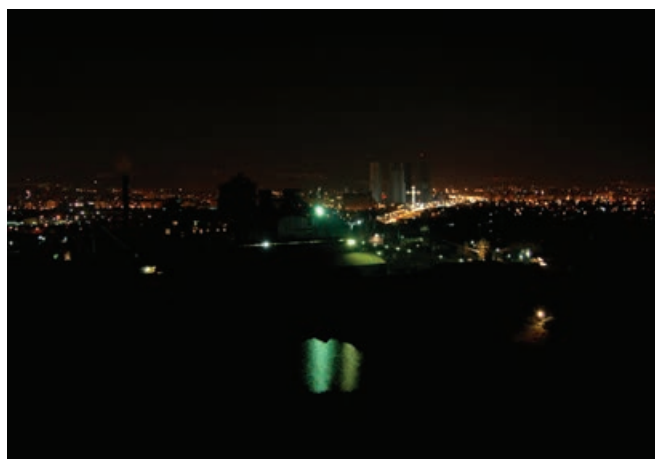
NO_x

Согорувањето на високите температури предизвикува испуштање на NO_x. Во 2016 година, специфичните емисии на NO_x во УСЈЕ беа 1396,9 г/тон клинкер за Печката 3 и 1598,9 г/тон клинкер за Печката 4, или вкупно 499,8 и 610,76 тони NO_x по печка. Вкупните емисии на NO_x беа во рамките на максимално дозволените граници (MLV) пропишани со локалното и европското законодавство. Просечната концентрација на NO_x за Печката 3 изнесува 579,35 mg/Nm³, односно 563,75 mg/Nm³ за Печката 4, додека пак, максимално дозволената граница е до 800 mg/Nm³, а нашата цел е да биде до 600 mg/Nm³.

Иницијатива „Час на планетата Земја“

Цементарница УСЈЕ ги исклучи своите мелници за цемент и осветлувањето, и се приклучи кон глобалната акција „Час на планетата Земја“. На 19 март 2016 година, мелниците за цемент на компанијата беа без напојување со електрична енергија во периодот од 20:30 до 21:30 часот, со што компанијата се приклучи кон другите поддржувачи и учесници во оваа глобална акција. Со исклучувањето на мелниците за цемент и осветлувањето, заштедивме повеќе од 10 MWh електрична енергија, што е приближно еднакво на потрошувачката на повеќе од 3.000 домаќинства во Скопје, а со тоа и заштедивме околу 9.150 kg индиректни емисии на CO₂. Покрај ова, го исклучивме и осветлувањето на сите локации во компанијата каде што тоа е можно согласно мерките за безбедност и здравје при работа.

НАМАЛУВАЊЕ НА ЕМИСИИТЕ ВО ВОЗДУХОТ (NO_x)

Во април 2014 година, УСЈЕ вовеле нова технологија и инсталираше дополнителна опрема за намалување на емисиите на азотни оксиди (NO_x). Таканаречената селективна некаталитичка редукција беше избрана како метод за намалување на емисиите на азотни оксиди. Раствор на уреа од 40% се користи како редуцирачко средство, со што се овозможува поголема заштита на здравјето при работа.

Во 2016 година, оптимизирањето на системот за намалување на емисиите на азотни оксиди (SNCR) дополнително придонесе за намалување на специфичните емисии на азотни оксиди за 13% во споредба со 2015 година.

Управување со водата

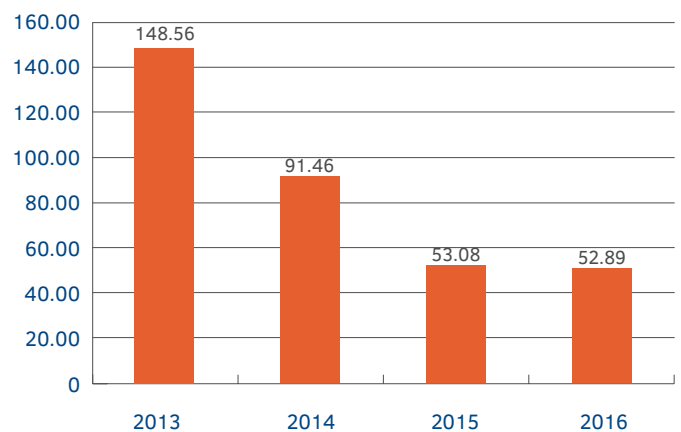
Технолошкиот процес за производство на цемент во УСЈЕ е сува методологија, што значи дека за време на процесот на производство на цемент не се користи вода и, исто така, во средствата што се растворуваат со вода нема испуштање отпадна вода од процесот. Нашите постојани напори за заштита на водата како природен ресурс се забележуваат во одржливото управување со вода во фабриката што го вклучува следното:

- Водата од градската водоводна мрежа се користи само за санитарни потреби;
- Техничките води (за ладење на опремата) се филтрираат и се рециклираат во затворен систем;
- Водите од канализацијата се одвоени од атмосферските води и се испуштаат во градската канализациска мрежа;
- Атмосферските води и водите од прскање на улиците во фабриката се собираат во отворени канали и се прочистуваат во прочистителната станица пред да бидат испуштени.

Во текот на изминатите неколку години, УСЈЕ успеа значително да ја намали својата потрошувачка на вода. Во 2016 година, УСЈЕ искористи вкупно 78.275 m³ вода, од кои 53.729 m³ се подземни води од нашите лиценцирани објекти и 24.546 m³ од јавната комунална водоводна мрежа. Специфичната количина вода искористена во 2016 година изнесува 52,9 l/t цемент.

МИНИМИЗИРАЊЕ НА БУЧАВАТА

И покрај тоа што измерените нивоа на бучава во нашата фабрика и во рудниците не ги надминуваат предвидените дозволени граници, како општествено одговорна компанија, УСЈЕ во соработка со Факултетот за природни и технички науки во Штип во 2013 година подготви Студија за контрола на нивоата на бучава со Акциски план за понатамошно сведување на бучавата на минимум во близина на нашата фабрика. Спроведувањето на планираните активности продолжи во 2016 година, фокусирајќи се на поставувањето придушувачи на вентилаторите што се наоѓаат на отворено на повисоките места во рамките на фабриката, како и нивно дополнително обложување со акустични панели. Во 2016 година беше поведена иницијатива за ревизија на Студијата за намалување на нивото на бучава, со цел да се проценат постигнувањата во намалување на бучавата во последните три години и, дополнително, да се даде насока кон „клучни места“ (доколку постојат) за понатамошен придонес за минимизирање на бучавата.

■ Потрошувачка на вода (l/t цемент)

Управување со отпад

Намалувањето, повторната употреба и рециклирањето на сировините, енергијата и отпадот се клучни елементи на политиката за животна средина на Групацацијата. При производството на клинкер и цемент не се генерира отпад или нуспроизводи од отпад. Отпадот главно се добива од активности за одржување и пакување производи. Врз основа на најдобрите практики, отпадот се сепарира кај изворот, се собира и привремено се

складира во дел за складирање собран отпад. Во 2016 година, безбедно отстранивме околу 688 тони отпад, од кои 40 тони беа повторно интерно искористени или рециклирани. Во овој период ги расчистивме старите единици за складирање и собравме и безбедно отстранивме 148 тони азбестни кровни плочи. Специфичниот отпад што се создава во фабриката се отстранува на следниот начин:

Вкупно создаден специфичен отпад (со исклучок на тонери и полнења)	kg/t клинкер	0.93
Специфичен отпад што е отстранет надворешно	kg/t клинкер	0.88
Специфичен отпад што е отстранет внатрешно	kg/t клинкер	0.05

Отпад од пакување

Со цел да придонесеме за применување на принципот на одржлив развој и постигнување на националните цели за обработка на отпад од пакување, УСЈЕ изготви програма за независно постапување со отпад од пакување. Со другите видови отпад од пакување (хартија и пластична фолија) постапуваме преку колективен управувач со отпад од пакување.

Целта на системот е да воспостави интегриран и систематски пристап кон собирањето, сортирањето и

рециклирањето дрвен отпад од пакување што се добива со продажба на пакуван цемент на домашниот пазар. Со цел да се намалат количините отпад од пакување, промовираме продажба на рефузен цемент на купувачите. За таа цел, вршиме истражување на пазарот и го стимулираме овој тип продажба. Како дел од оваа програма во последните години, на нашите купувачи бесплатно им беа дадени на користење повеќе од 40 силоси и придружна опрема за складирање и употреба на рефузен цемент.

Околу 225.000 дрвја засадени од УСЈЕ или донирани на трети лица за засадување од 1998 година

Рекултивација на рудниците

Управување со земјиштето и биодиверзитет

Нашето работење во голема мера зависи од употребата на природни ресурси. Сеопфатните планови за процени на влијанието врз животната средина и за санација ги опфаќаат сите аспекти на развој, работење, како и завршување со активности во рудници. За рекултивација на рудниците применуваме традиционални методи, како што се пошумување и други современи методи. Дополнително, се преземаат и посебни мерки за заштита на биодиверзитетот.

Вложуваме максимални напори да ги намалиме сите видови влијанија врз животната средина. Во согласност со овие заложби се и Студиите за рекултивација на нашите рудници изготвени од Факултетот за шумарство во Скопје, како и План за зелен појас по должината на фабриката.

За да се обезбеди квалитетно спроведување на овие планови, ангажиравме професионална компанија, и дел од површината на фабриката беше трансформирана во

расадник во кој се одгледуваат садници што се потребни за остварување на зацртаните цели во Студиите.

Резултатите од овие долгорочни заложби за остварување на овие планови веќе се забележуваат со големиот број садници засадени по должината фабриката и рудниците.

Во 2016 година беа засадени вкупно 10.297 садници, од кои 9.097 беа засадени на завршните етажи на рудниците, а 1.200 садници во дворот на фабриката.

Покрај тоа, околу 3.000 m² од паркингот за камиони во сопственост на УСЈЕ беа пренаменети во зелена површина. Создавањето нови зелени површини придонесува за минимизирање на фугитивната прашина и подобрување на работната површина. Во 2016 година беа поставени дополнителни 6.250 m² нови ефикасни системи за наводнување на зелените површини во рамките на фабриката и површинскиот дел од рудникот за лапорец, а водоводната мрежа беше обновена со прскалки на површина од околу 15.000 m².

ВКЛУЧУВАЊЕ НА ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ

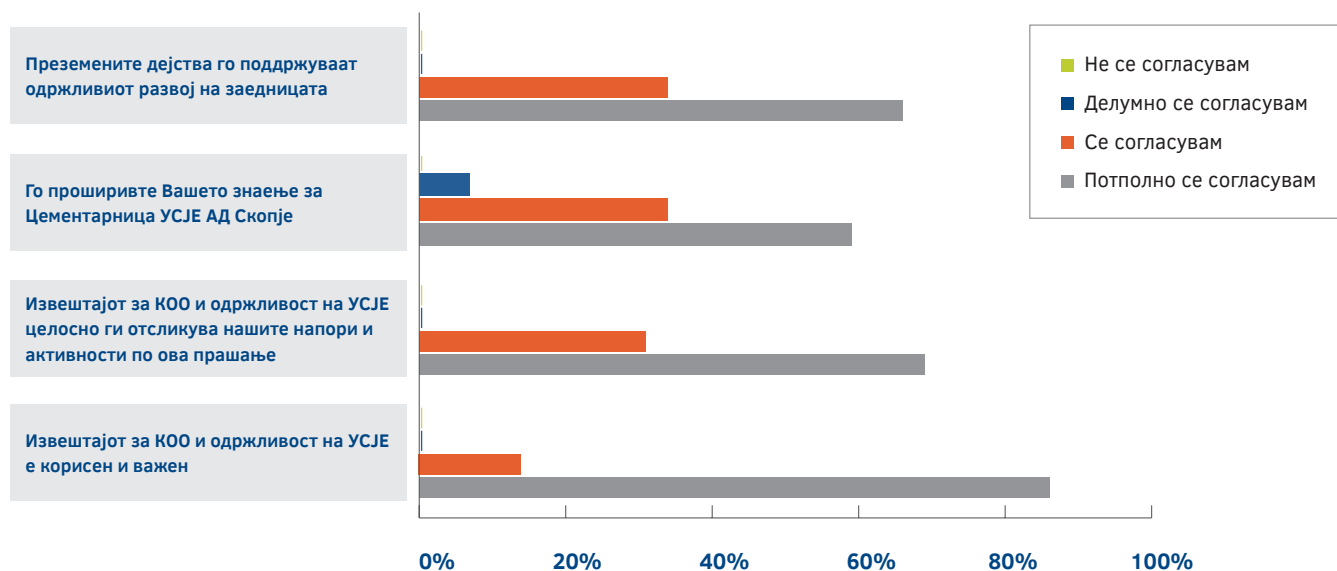
Дијалог и транспарентност со засегнатите страни

Целта на нашите активности насочени кон заедницата е да обезбедиме стратешка поддршка што придонесува за одржлив развој на заедницата. Нашиот пристап е во согласност со повратните информации што ги добиваме од организираниот дијалог со нашите засегнати страни и од настаните каде што нашите одговорни лица работат заедно со заедниците за да ги подобрат локалните услови, како што се безбедноста во училиштата, засадувањето дрвца и пошумувањето, обезбедувањето чиста животна средина и управувањето со отпад. Локалните форуми и панели со засегнатите страни се организираат секоја година кога засегнатите страни се повикани да дадат повратни информации и мислење за нашите програми, да ги предочат новите потреби и да предложат други можности на кои ќе работиме заедно.

ФОРУМ ЗА ДИЈАЛОГ СО ЗАЕДНИЦАТА

Со цел да продолжиме со нашата транспарентна комуникација и дијалог со нашите засегнати страни, во октомври 2016 година организиравме Форум за дијалог со заедницата со претставници на сите групи на нашите засегнати страни, вклучувајќи ги нашите купувачи, изведувачи, добавувачи и други деловни партнери, владини и образовни институции и невладини организации. На Форумот, УСЈЕ го претстави Извештајот за КОО за 2015 година и ги покани сите засегнати страни да дадат свој придонес со предлози за дополнително унапредување на општествено одговорните активности во наредниот период. Покрај ова, компанијата организираше и обиколка на фабриката за сите учесници на Форумот, при што ги запозна со производствениот процес и со новините имплементирани во текот на изминатиот период. Учесниците сметаа дека Извештајот за општествена одговорност ги отсликува нашите активности и заложби и ја гради сликата за тоа кои сме ние и што правиме. Овој Извештај им помага на нашите засегнати страни да го продлабочат своето знаење за дејноста на нашата фабрика. Учесниците едногласно се согласија дека активностите што ги преземаме го поддржуваат одржливиот развој на заедницата. Секако, има предлози за одредени активности на кои треба да се фокусира УСЈЕ, како што се следните: заштитата на животната средина, образованието, вработувањето, синџирот на набавки и односите со купувачите.

Информации од Форумот за дијалог со заедницата

Стручен форум „Сеизмичка отпорност на градбите“

Производството на висококвалитетен цемент не е единствената наша цел. Истовремено се залагаме за подигање на свеста во општеството за важноста на квалитетот на градбата на објектите, а особено нивната сеизмичка отпорност. Во оваа насока, во ноември 2016 г., УСЈЕ ја поддржа организацијата на стручниот форум „Сеизмичка отпорност на градбите“ заедно со Градежниот факултет, Заводот за испитување материјали (ЗИМ),

Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија (ИЗИИС).

Заклучокот на учесниците на Форумот беше дека квалитетот на градежните материјали има огромно влијание врз квалитетот на градбите, како еден од најзначајните сегменти во поглед на сеизмичката безбедност на градбите.

Средба за вклучување на засегнатите страни

Советници од Општина Кисела Вода ја посетија УСЈЕ

На 27 април, во Цементарница УСЈЕ беше организирана групна посета од советници од Општината Кисела Вода. Оваа посета е во согласност со нашите заложби да бидеме отворени и транспарентни кон нашите засегнати страни и пошироката јавност, со посебен осврт на заедницата каде што работиме. На почетокот од посетата, на советниците

им беше прикажана кратка видеопрезентација за нашето работење и најдобрите практики. Главниот извршен директор, Борис Хрисафов, имаше свое обраќање и ги истакна мисијата, визијата и целите на УСЈЕ низ годините на работење на македонскиот пазар. Советниците имаа можност да се запознаат со нашиот производствен процес со прошетка низ нашата фабрика и објектите.

Создаваме вредности и надвор од цементарницата

Со цел да бидеме едни од најекономичните, најеколошките и општествено најодговорни добавувачи на градежни материјали, ги користиме нашите уникатни предности, ресурси и односи за да создадеме одржлива вредност за голем број засегнати страни.

На сликата е прикажан синцирот на набавки со добавувачите одделен според важните групи производи и услуги, како и критериумите со кои тие редовно се проценуваат.

Работна сила и човекови права
Влијание врз животната средина
Влијание врз општеството

Просечен број
 индиректно
 вработени

195

Поддршка на клиентите

УСЈЕ има политика да им излегува во пресрет на потребите на клиентите и да биде проактивна во поглед на нивните очекувања. Имајќи ги како цел задоволството и поддршката на клиентите, преземаме низа активности во таа насока. Во 2016 година беше спроведено испитување на задоволството на купувачите преку нашите претставници за продажба заедно со нашиот менаџерски тим. Со испитувањето беа опфатени околу 90 клиенти со кои соработуваме. Побаравме да ни дадат повратни информации за квалитетот на нашите производи, пакувањето, соработката со нашите вработени, логистичката и техничката поддршка што ги даваме, времетраењето на товарењето. Понатаму, ги испитуваме нивните потреби и интереси, како и пазарот за цемент воопшто.

Оваа година направивме еден чекор понапред. Покрај

годишното испитување на задоволството на клиентите, кое се спроведува преку прашалници, одржавме неколку еднодневни технички конференции во различни градови во земјата. На конференциите, преку дискусија со нашите клиенти сакавме да ја зголемиме свесноста за важноста на високиот квалитет на градежните материјали за одржливоста на градбите. Преку личен контакт со нашиот менаџерски тим, се обидуваме да им се приближиме на нашите клиенти, да ја истакнеме нивната важност, да ги зајакнеме односите што се засноваат врз доверба за да нагласиме дека сите ние заедно треба да придонесуваме за одржливи градби.

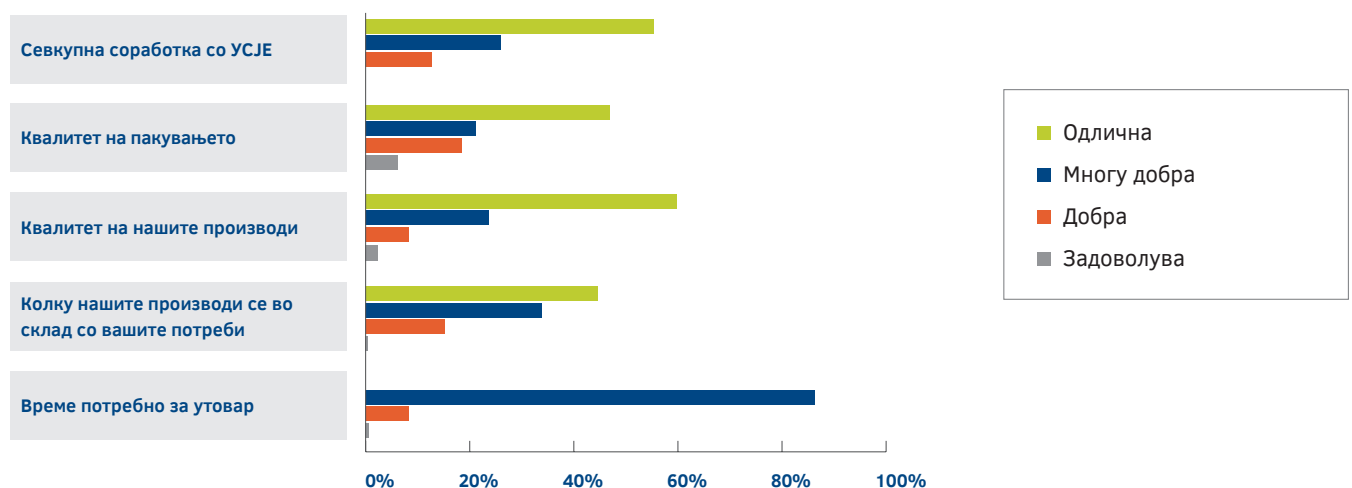
Наш приоритет е добро информиран пазар што може да препознае добар квалитет. Се стремиме кон долгорочни партнерства како основа за добар квалитет и безбедни градби за идните генерации.

Ново пакување

Во 2016 година воведовме вреќи за цемент од 25 килограми за да ги задоволиме потребите и барањата на клиентите. Речиси една година неуморно го тестиравме пакувањето завиткано во фолија за заштита од влага. Создадовме двојазично пакување што содржи инструкции за употреба, рецептура за малтер, безбедносни инструкции за ракување и складирање, совети за прва помош и потсетник за заштита на животната средина. Се стремиме да бидеме лидери во однос на одржливи градежни материјали со обезбедување висококвалитетни производи, со цел да ја постигнеме нашата примарна цел - долгорочната одржливост.

Прва подружница на УСЈЕ во Охрид

Со цел да ги зајакнеме нашето присуство, односите и поддршката на нашите клиенти во југозападниот дел од земјата, основавме подружница во Охрид. Со овој чекор се обезбедува брза реакција на пазарната динамика, побрзо време на одговор на потребите на клиентите, но и навремена испорака на висококвалитетен цемент во овој регион. Со овој проактивен пристап, успеавме да ја трансформираме перцепцијата на нашите клиенти во однос на приоритетите на УСЈЕ преку повторно јакнење на нашето присуство на пазарот во регионот.

Одговорен синџир за набавка

Нашиот синџир за набавки е составен дел на практиките за одржливост на компанијата. Тој се состои од голем број деловни партнери што ни испорачуваат услуги (како изведувачи) и производи (како добавувачи). Главно, користиме локални изведувачи за одржување на механизацијата и постројките, кои се активности со големи капитални инвестиции, како хигиена и кетеринг, за кои е потребна мануелна работа. Ова е во полза на заедницата во која работиме преку создавање локални работни места, иако соработуваме и со меѓународни добавувачи преку кои обезбедуваме добра како што се горива, технологија и механизација.

Избор на добавувачи

Кодексот за набавки на Групацјата претставува водич при изборот, управувањето и процената на добавувачите што ни испорачуваат производи и услуги, при што клучни критериуми се квалитетот, сигурноста, флексибилноста и локацијата на дејноста. Исто така, за нас, од огромна важност се почитувањето на безбедноста и здравјето, почитувањето на регулативите за животна средина, спречувањето мито и корупција, почитувањето на човековите права и почитувањето на локалните закони. Почнувајќи од 2017 година, врз основа на нашата политика за спречување мито и корупција усвоена во 2016 година, во сите договори со нашите изведувачи и добавувачи ќе биде вклучена посебна клаузула за однесување во врска со спречувањето корупција.

Управување со материјалните прашања низ нашиот синџир за набавки

Посветени сме на подобрување на стандардите за безбедност кај нашите добавувачи, особено во области што се утврдени како многу ризични, како што се транспортот на стока и материјали, одржувањето, услугите и ископувањето.

Во однос на човековите права, ги пренесуваме нашите очекувања на значајните добавувачи и, пред сè, на локалните изведувачи со кои се стремиме да развиеме долгорочни односи за да се увериме дека тие ќе ја препознаат важноста на кои било потенцијални ризици и предизвици за човековите права во нивната сфера на влијание. Организираме безбедносни ревизии за нашите локални изведувачи на годишно ниво и тие ги опфаќаат главните аспекти на загриженостите што се однесуваат на човековите права, како што се правата од работен однос. Исто така, ги оценуваме добавувачите преку разгледување на договорните обврски, двонасочна комуникација и механизми за поплаки. Одборот за општествена одговорност на Групацјата ги испитува извештаите за ризици за човековите права по држава и утврдува можности за подобрување. До 2020 година планираме подетално да ги одредиме и да ги процениме значајните реални и потенцијални негативни влијанија врз човековите права поврзани со нашите активности, производи и услуги и преку нашите односи со добавувачите.

Средства
исплатени
на локални
добавувачи

23,3 МИЛИОНИ ЕВРА

Развој на заедницата

Обезбедувањето одржлива иднина е долгорочна обврска преку комуникација со засегнатите страни и колективното дејствување. Нашата заедница за нас претставува „социјална средина“ во која се наоѓа нашата компанија и во која работиме заедно со организациите, јавноста и граѓанскиот сектор што функционираат во заедницата.

Нашите партнерства помагаат во подобрувањето на квалитетот на живеење преку образование, социјална вклученост, грижа за безбедноста и здравјето, заштита на животната средина и вклученост на заедницата воопшто.

Соработка со универзитети и училишта

Во 2015 година, ТИТАН се обврза да биде дел од Европскиот пакт за млади, кој претставува обврска на деловните лидери и Европската унија чија цел е подобрување на образованието и можностите за работа за младите.

ТИТАН има многу долга традиција на партнерства со општеството и позитивно влијание врз условите, кои, пак, влијаат врз нашите засегнати страни. Иницијативите во корист на младите се спроведуваат повеќе години, иако во 2016 година конкретно се фокусиравме на развој на младите преку нашите програми за обука и практична работа и преку нашата поддршка на Европскиот пакт за млади. Наша обврска преку Европскиот пакт за млади е да развиеме и да консолидираме партнерства како

поддршка на можностите за вработување на младите и нивна инклузија.

Поддржувајќи ја оваа обврска, УСЈЕ ангажираше 5 млади инженери и студенти од завршните години на техничките факултети за обука и развој во областа на безбедноста и здравјето при работа. Обуката е во траење од една година, а во тој период младите инженери имаат можност да го прошират своето знаење и да се стекнат со практични вештини што ќе им помогнат во нивниот професионален развој, со што би се зголемиле и нивните можности за вработување. На крајот од Програмата, во март 2017 година, сите учесници во програмата добија потврда за обука во соодветната област и ќе бидат земени предвид при идни вработувања во нашата Компанија.

УСЈЕ додели стипендии за постдипломски студии по деловна администрација

УСЈЕ стратешки го поддржува образованието со цел да ги зголеми можностите за вработување на младите во државата. За таа цел, оваа година УСЈЕ повторно додели три стипендии за постдипломски студии по деловна администрација на Факултетот за деловна економија и менаџмент при Универзитетот Американ Колеџ Скопје. УСЈЕ има долга традиција во доделувањето стипендии за талентирани студенти уште од 2005 година. Досега се доделени вкупно 34 стипендии.

УСЈЕ започна програма за зголемување на вработеноста на младите како поддршка на Европскиот пакт за млади (Pact4Youth)

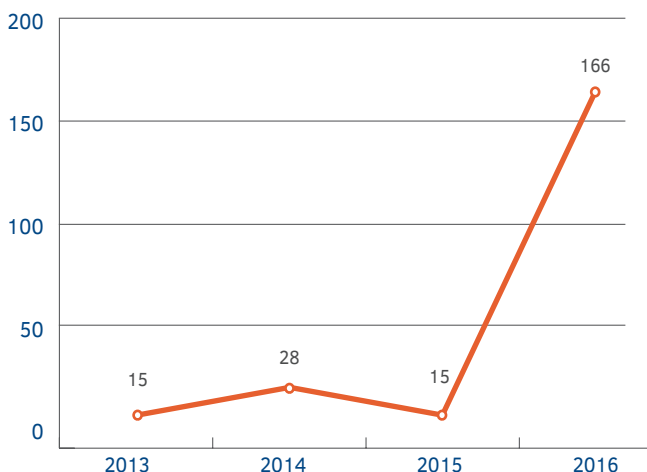
Студиски посети

УСЈЕ има отворени врати за сите студенти заинтересирани да ја посетат нашата Компанија и да се запознаат со нашиот процес. Две групи од над 100 студенти од Технолошкиот факултет и од Американ Колеџ имаа можност да ја посетат нашата компанија и да научат за нашиот производствен процес и за работењето. За време на посетата, студентите се запознаа со нашата дејност, вклученоста на заедницата и најважните аспекти на безбедноста и здравјето. За време на прошетката низ нашата фабрика, студентите имаа можност да зборуваат со нашите инженери за процесот на производство, обработката на сировини и еколошките аспекти на нашето работење.

УСЈЕ - учесник на настанот „Образовно рандеву“

УСЈЕ учествуваше и го поддржа настанот „Образовно рандеву“ што се одржа во април во средното електротехничко училиште „Михајло Пупин“ во Скопје, организиран од страна на Младинската асоцијација на средни стручни училишта. На настанот присуствуваа најмалку 1.500 ученици од повеќе од 40 технички средни училишта во Македонија. УСЈЕ ги претстави своите можности за вработување, пракса и практичната работа за ученици и студенти.

Практиканти - студенти и ученици во УСЈЕ

Проект „Партнерство со училиштата“

Следејќи ја нашата стратешка определба за поддршка на развојот преку образование и градење силно локално партнерство и добрососедските односи, како и излегувајќи во пресрет на потребите на нашата заедница и општеството во целина, УСЈЕ традиционално веќе 7 години го спроведува проектот „Партнерство со училиштата“. Проектот има цел да ги подобри безбедноста и здравјето, но и условите на животната средина во училиштата и градинките како дел од нашата доброволна заложба за поддршка на образованието и образовниот процес во земјата, како и нашата безбедност и здравјето, посветеноста на животната средина и знаењето и искуството.

Во 2015 година започнавме целосна обнова на фасадата на основното училиште „Круме Кепески“ во Кисела Вода во вредност од над 60.000 евра. Ангажиравме изведувач за да ги врши активностите во координација со нашите експерти за градежништво. Реновирањето на фасадата на целата зграда на училиштето и другите помошни згради заврши на почетокот од 2016 година. Понатаму, во согласност со приоритетите на училиштето, УСЈЕ ги поддржа заложбите за енергетска ефикасност на уште едно основно училиште, „Кузман Шапкарев“, со целосна обнова на фасадата.

Полуматурантите од ОУ „Партение Зографски“ ја посетија фабриката УСЈЕ

Во рамките на нашиот проект „Запознавање со професиите“, околу 30 полуматуранти од основното училиште „Партение Зографски“ од Кисела Вода имаа можност да ја посетат нашата компанија и да се запознаат со нашиот процес на производство и начинот на работа. За време на посетата и прошетката низ нашата фабрика, учениците имаа можност да разговараат со нашите вработени за сите прашања што ги интересираат и што би им помогнале во изборот на нивната идна професија. Со оваа активност, УСЈЕ има цел да ги охрабри учениците да изберат технички стручни училишта и професии.

Соработка со невладини организации

Проект за соработка со невладини организации за животна средина

УСЈЕ соработува со невладина организација за животна средина на Проектот „Оспособување и образование на младите за општество со одржливо користење ресурси“. Целите на проектот вклучуваат унапредување на професионалните можности и вештини за еколошки теми што им се потребни на младите, особено за обновлива енергија, енергетска ефикасност, одржливо искористување на ресурсите; градење профил на УСЈЕ како посакуван и одговорен работодавач; зајакнување на соработката и

споделување знаење помеѓу секторот и универзитетите. Проектот започна со панел-дискусија на 13 јуни во Инфо-центарот на Европската унија во Скопје, на тема „Вработување во секторот за обновлива енергија и енергетска ефикасност – дали е подготвен образовниот систем?“ Овој настан беше посетен од 70 учесници, студенти, професори, претставници на компаниите, а потоа следуваа образовни студиски посети на УСЈЕ и Шарцем во Косово во декември.

Споделување на најдобрите практики

Панел-дискусија за управување со различности

Менаџерот за човечки ресурси на УСЈЕ учествуваше на панел-дискусијата „Управување со различности“ организирана од Македонската асоцијација за човечки ресурси на 18 февруари. Во нејзиниот говор беа изнесени политиките на компанијата и принципите за еднакви можности за вработените во поглед на вработување, плата и развој на кариера, како и почитување на човековите права во УСЈЕ.

Цементарница УСЈЕ ја споделува својата стручност за холистичко известување за КОО

Офицерот за ЧР и општествена одговорност во УСЈЕ одржа информативна сесија за Известување за општествената одговорност, принципите и критериумите на Глобалниот договор на ОН и за независната ревизија на извештаите за општествена одговорност во Американската стопанска комора во Скопје. Со членовите на Американската стопанска комора се споделија мислења и се разговараше за пристапот на УСЈЕ и за стекнатите искуства во однос на известувањето за нефинансиски теми согласно барањата на Глобалниот договор на ОН, како и за нашето знаење и практиките на следење на глобалните трендови и предизвици при известувањето за КОО.

Корпоративно волонтерство

„На работа без автомобил“

Со цел пренесување и ширење на нашата заложба и нашата посветеност за заштита на животната средина, во 2015 година УСЈЕ започна акција „На работа без автомобил“. Секоја среда, вработените во УСЈЕ користат јавен превоз, велосипед или пешачат за да стигнат до работното место. Вработените, кои не се во можност да дојдат на работа без автомобил, доброволно донираат 150 денари. Собраните средства удвоени од Компанијата беа вложени во најсовремен спиромертар што беше дониран на Детската болница за респираторни заболувања во Скопје со цел придонес за најчувствителната група, децата. Преку оваа активност, менаџментот и вработените во компанијата сакаат да дадат личен пример и да ја потврдат својата посветеност на заштитата на животната средина, но и да ги промовираат принципите на здрав животен стил. Корпоративното волонтерство и развојот на заедницата се важни приоритети на УСЈЕ и едни од главните столбови на нашата политика за општествена одговорност.

Европска недела на мобилност

УСЈЕ активно учествуваше во активностите за одбележување на Европската недела на мобилност, која традиционално се одржува секоја година од 16 до 22 септември. Во велосипедската парада по улиците на Скопје, на Светскиот ден без автомобили за време на Европската недела на мобилност учествуваа голем број вработени во УСЈЕ, предводени од менаџерскиот тим. Покрај ова, компанијата донираше пет велосипеди за најсреќните учесници на парадата.

Во рамките на настаните од Европската недела на мобилност, на 1 септември 2016 година беше одржан форум „Паметна мобилност, силна економија“. На овој форум, инженерот за животна средина од УСЈЕ на другите учесници на форумот (претставници на мали бизниси, локалната заедница, владините институции и невладините организации) им ги претстави иницијативите што ги преземаме за заштита на животната средина и мотивирање на вработените за спроведување еколошки практики.

Со доброволна работа на вработените и на менаџментот, УСЈЕ се придружи на акцијата „Македонија без отпад 2016“

Оваа година УСЈЕ повторно беше дел од националната кампања „Македонија без отпад“ чиј иницијатор е Министерството за животна средина и просторно планирање и граѓанското здружение „Ајде, Македонија“. Како дел од оваа кампања, менаџерскиот тим и вработените во УСЈЕ доброволно се придружија на акцијата за расчистување на отпадот на јавните површини околу фабриката.

Оваа активност на вработените и на раководството на УСЈЕ е составен дел од постојаните напори и активности на компанијата во насока на заштита и унапредување на животната средина.

Кампањата има цел да поттикне граѓански активизам и волонтерство, но и да ги зголеми свесноста и навиките на секој граѓанин за соодветно управување со отпад.

УСЈЕ и нашите вработени донираа за поплавените семејства

Како општествено одговорна компанија, УСЈЕ учествуваше во акцијата за помагање на поплавените семејства со донирање производи за хигиена и чистење со вкупна вредност од 5.000 евра.

Покрај тоа, беше формиран тим од наши луѓе за да ги посетат нашите вработени што живеат во поплавените области со цел да извршат процена на штетите, за да можеме директно да им помогнеме колку што е можно побрзо да ги ублажат последиците од поплавата. Понатаму, нашите вработени доброволно донираа финансиски средства за да им помогнат на оние што имаат потреба од нив.

КОРПОРАТИВНО УПРАВУВАЊЕ

Етичко управување

Принципите на доброто корпоративно управување и интензивното управување со ризици се од суштинско значење за градењето ефективни надворешни односи, а со тоа и за успехот на Компанијата. Овие принципи, заедно со нашите корпоративни вредности, нè водат низ секој аспект на нашата дејност.

За нас, доброто корпоративно управување е синоним за етички деловни практики, транспарентност, отворена комуникација, одговорност и одржлив развој. Веруваме дека доброто корпоративно управување создава долгорочна вредност за нашите засегнати страни, клиенти, вработени и добавувачи. Нашата цел е сите засегнати страни да имаат корист од начинот на кој работиме.

Управување со ризици

Одборот на директори е генерално одговорен за внатрешната ревизија на Компанијата, за управувањето со ризици и за процена на нивната ефективност секоја година. Одборот на директори потврдува дека Компанијата има воспоставено внатрешни системи за контрола и политики за управување со ризици и дека е информиран за нивната ефективност од страна на Извршниот директор и од надлежните извршни лица на Групацијата. Механизмот за уверување во однос на интегритетот на финансиските извештаи на Компанијата се состои од комбинација од интегрирани процеси за управување со ризици, применетите активности за финансиска контрола, соодветната информатичка технологија што

се применува и изготвените финансиски информации, кои се соопштуваат и се следат. Надворешните ревизори ги ревидираат полугодишните и годишните финансиски извештаи на Компанијата.

Компанијата управува со ризици преку:

- Внатрешни ревизии и ревизии на системите за да биде и натаму во согласност со барањата на воспоставените Системи за управување;
- Одбори што решаваат предизвици и ризици;
- Обуки за Кодекс на однесување за да се подигне свесноста за спречување на корупцијата;
- Воспоставени политики за заштита на доброто корпоративно управување.

Политика за квалитет

Политика за безбедност и здравје при работа

Политика за животна средина

Политика и визија за КОО

Политика за човекови права

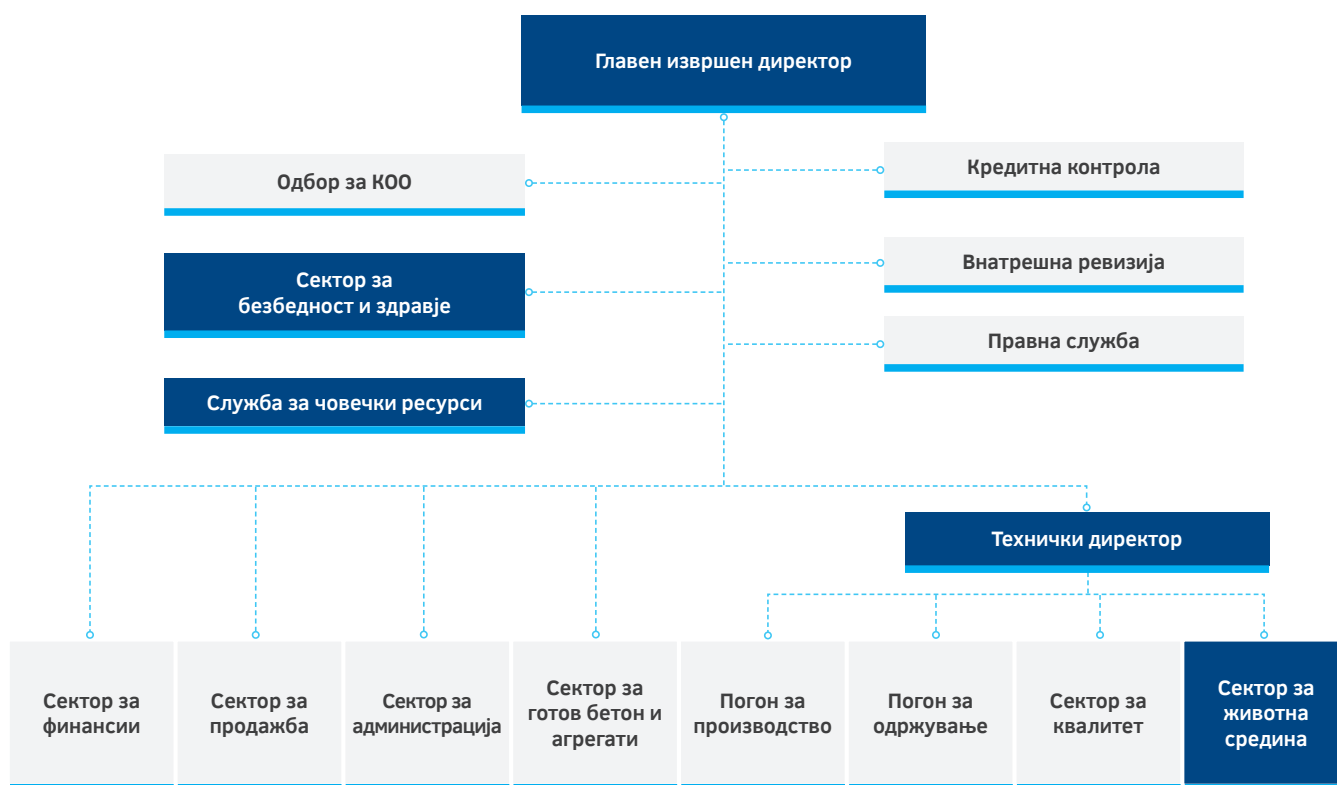
Политика за спречување мито и корупција

Политика за санкции

Политика за почитување на законот за конкуренција

Организациска структура и одбори

■ Членови на Одборот за КОО

ОДБОР НА ДИРЕКТОРИ

Компанијата ги следи воспоставените најдобри практики за корпоративно управување во своето раководење и има пет неизвршни членови во својот Одбор на директори, од кои двајца се исто така независни, а двајца се извршни членови – Главниот извршен директор и Извршниот директор. Неизвршните членови, како и Главниот извршен директор и Извршниот директор не остваруваат приходи по основ на нивното членство во Одборот на директори.

ЦЕНТРАЛЕН ОДБОР ЗА УПРАВУВАЊЕ

За дополнително да го подобри процесот на одлучување и корпоративно управување, од 2013 година Компанијата има воспоставено Централен одбор за управување што се состои од Главниот извршен директор, Извршниот директор, Техничкиот директор, Менаџерот за продажба, Менаџерот на финансии. Централниот одбор за управување одржува месечни средби на кои членовите разговараат за стратешки прашања и за управување со ризици.

ОДБОР ЗА КРЕДИТНА КОНТРОЛА

Овој Одбор е задолжен за побарувањата и долговите од клиентите, и главните задачи го вклучуваат следното:

- Процена и одобрување кредити;
- Обрасци за процена на клиентите/рангирање на клиентите;
- Подмирување на долговите на клиентите;
- Покривање долгови/Гаранции;
- Кредитно следење и контрола;
- Дефиниција на одредби поврзани со кредитен ризик.

ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА

Внатрешната ревизија во УСЈЕ функционира како посебна служба, која е под надзор и е поддржувана од Внатрешната ревизија на Групаацијата (Секторот за внатрешна ревизија на Југоисточна Европа и Турција). Примарната цел на внатрешната ревизија е да му обезбеди на Одборот на директори независно и објективно мислење што се однесува на управувањето со ризици, внатрешните контроли и системите за корпоративно управување, преку процена на нивната ефективност во постигнувањето на деловните цели на Компанијата. Во согласност со Годишниот план за внатрешна ревизија, во текот на 2016 година во УСЈЕ беа извршени две оперативни ревизии и една ревизија за усогласеност (придржување кон прописите). Понатаму, на барање на Главниот извршен директор на УСЈЕ, беа извршени два ревизорски контролни проекти и беа издадени соодветни периодични извештаи.

Врз основа на гореспоменатото, со внатрешната ревизија беше донесен заклучок дека, генерално, е воспоставена добра внатрешна контрола на релевантните функции со цел соодветно да се управува со основните ризици и да се обезбеди почитување на важечките законски и интерни правила.

ОДБОР ЗА КВАЛИТЕТ

Раководството на Компанијата е вклучено во Системот за квалитет преку Одборот за квалитет. Генерално, одговорностите на Одборот за квалитет се следните:

- Воспоставување политика за квалитет на Компанијата;
- Спроведување внатрешни проверки за квалитет;
- Спроведување ревизии на Системот за квалитет;
- Воспоставување цели за Системот за квалитет.

ЦЕНТРАЛЕН ОДБОР ЗА БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЈЕ

Централниот одбор за безбедност и здравје на УСЈЕ дава стратешки насоки за иницијативите за подобрување на безбедноста и здравјето во нашата фабрика. Воспоставува ефективни процеси за промовирање на целосното спроведување на Политиката за безбедност и здравје на Групаација ТИТАН. Со Централниот одбор претседава Главниот извршен директор и тој е структуриран во 5 пододбори: Безбедносни инциденти, Безбедносни проверки, Управување со изведувачи, Водечки индикатори и Правила и процедури. Заедничката и крајна цел е да се заштитат безбедноста и здравјето на нашите вработени и на вработените на нашите изведувачи како едни од основните човекови права на работното место.

ОДБОР ЗА ОПШТЕСТВЕНА ОДГОВОРНОСТ

Одборот за ОО на УСЈЕ е основан во 2009 година и е надлежен за интегрирање и за спроведување на стратегијата на Групаација ТИТАН на локално ниво. Со него претседава Главниот извршен директор и се состои од високото раководство и менаџерите за безбедност и здравје, за животна средина и човечки ресурси. Одборот за ОО се состанува четири до шест пати годишно, а во некои случаи и месечно, за да ги разгледа и да ги оцени акциските планови и постигнувањата, како и да иницира понатамошни подобрувања. Во насока на обезбедување натамошна кохезија во рамките на Групаацијата, Одборот за ОО на УСЈЕ има назначено еден од своите членови како претставник на Мрежата на делегати за врски за ОО на Групаацијата чија цел е подобрување на внатрешната комуникација, споделување и учење од најдобрите практики на Групаацијата.

ОДБОР ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Одборот за животна средина е одговорен за следното:

- Воспоставување политика за животна средина на Компанијата;
- Одредување на аспектите на животната средина;
- Утврдување вонредни ситуации во поглед на животната средина;
- Утврдување цели на Системот за управување со животна средина;
- Ревизија на Системот за управување со животна средина на годишно ниво, итн.

Антикорупциско управување

Во 2016 година, УСЈЕ ја усвои Политиката за спречување мито и корупција на ТИТАН и изготви Акциски план 2017- 2020 за целосни и транспарентни информации до сите вработени и деловни партнери за неговите содржини, како и за правата и обврските што произлегуваат од неговите одредби.

Еден од основните принципи на Кодексот на однесување и политиката на Групацијата е Спречувањето мито и корупција, кој предвидува дека сите трансакции на Групацијата мора да се извршуваат на законски и етички начин, во согласност со сите применливи закони и прописи и секогаш мора да се почитува Конвенцијата против корупција на Обединетите нации (UNCAC)*. Нашиот Кодекс на однесување јасно забранува давање

и примање мито, додека, пак, како потписнички на Глобалниот договор, целосно сме обврзани да учествуваме во национални и други програми чија цел е отстранување на појавата на мито и корупција. Понатаму, Кодексот на однесување за набавки (www.titan.gr, www.usje.com.mk), издаден во 2008 година, пропишува каква е политиката и обврските на компанијата кон добавувачите и јасно ги наведува договорните обврски на добавувачите, вклучувајќи ја и обврската да се воздржат од какво било дејство што би можело да се протолкува како чин на мито, корупција и измама. Во 2016 година не се пријавени никакви непочитувања и прекршувања на нашата политика за мито што може да се потврдат.

Цел	Резултати 2016	Цел 2020
Јакнење на механизмите за спречување мито и корупција поврзани со вработените	Усвоена е политиката за спречување мито и корупција на ТИТАН	<ul style="list-style-type: none"> • Ширење и информации за политиката до сите вработени и деловни партнери • Усвојување на правна рамка за заштита на укажувачи • Зајакнување на постојниот механизам за поплаки
Антикорупциско управување со сите деловни партнери	Дефинирање договорна клаузула врз основа на Политиката за спречување мито и корупција	Антикорупциска клаузула во сите договори со добавувачите

* Резолуција на Обединетите нации 58/4 од 31 октомври 2003 година, Конвенција на Обединетите нации против корупција.

Иницијатива на Глобалниот договор на Обединетите нации

Глобалниот договор на Обединетите нации е најголема доброволна иницијатива за општествена одговорност, со повеќе од 8.700 членови во 130 земји ширум светот. Групацјата ТИТАН, матичната компанија на УСЈЕ, е членка

на Глобалниот договор на ОН уште од 2002 година. Мрежата на Глобалниот договор за Македонија беше основана во 2004 година. УСЈЕ стана дел од Мрежата во 2008 година.

Принципи на Глобалниот договор на Обединетите нации

<p>СИТЕ БИЗНИСИ ТРЕБА</p> 	1	Да ја поддржуваат и да ја почитуваат заштитата на меѓународно прогласените човекови права
	2	Да гарантираат дека не се соучесници во злоупотреби и прекршување на човековите права
	3	Да ја поддржуваат слободата на здружување и признавање на правото на колективно договарање
	4	Да го поддржуваат елиминирањето на сите форми на принудна и присилна работа
	5	Да поддржуваат ефикасна елиминација на детскиот труд
	6	Да го поддржуваат елиминирањето на дискриминацијата во однос на вработувањето и професијата
	7	Да го поттикнуваат пристапот на претпазливост во однос на еколошките предизвици
	8	Да преземаат иницијативи за промовирање поголема еколошка одговорност
	9	Да го охрабруваат развојот и ширењето еколошки технологии
	10	Да работат против сите форми на корупција, вклучувајќи изнудување и мито

Прилози

ИЗВЕШТАЈ НА НЕЗАВИСНИОТ РЕВИЗОР

До Одборот на Директори и Акционерите на Цементарница „УСЈЕ“ АД – Скопје

Ние извршивме ревизија на приложените поединечни финансиски извештаи на Цементарница „УСЈЕ“ АД– Скопје (“Друштвото”), кои што ги вклучуваат поединечниот извештај за финансиската состојба заклучно со 31 декември 2016 година, како и поединечниот извештај за сеопфатната добивка, поединечниот извештај за промени во главнината и поединечниот извештај за паричните текови за годината која што завршува тогаш и прегледот на значајните сметководствени политики и други објаснувачки информации.

Одговорност на менаџментот за финансиските извештаи

Менаџментот е одговорен за подготвувањето и објективното презентирање на овие финансиски извештаи во согласност со сметководствените стандарди прифатени во Република Македонија и интерната контрола којашто е релевантна за подготвувањето и објективното презентирање на финансиски извештаи коишто се ослободени од материјално погрешно прикажување, без разлика дали е резултат на измама или грешка.

Одговорност на ревизорот

Наша одговорност е да изразиме мислење за овие финансиски извештаи врз основа на нашата ревизија. Ние ја спроведовме нашата ревизија во согласност со Стандардите за ревизија кои се прифатени во Република Македонија. Тие стандарди бараат да ги почитуваме етичките барања и да ја планираме и извршиме ревизијата за да добиеме разумно уверување за тоа дали финансиските извештаи се ослободени од материјално погрешно прикажување.

Ревизијата вклучува извршување на постапки за прибавување на ревизорски докази за износите и обелоденувањата во финансиските извештаи. Избраните постапки зависат од расудувањето на ревизорот, вклучувајќи ја и проценката на ризиците од материјално погрешно прикажување на финансиските извештаи, без разлика дали е резултат на измама или грешка. Кога ги прави тие проценки на ризикот, ревизорот ја разгледува интерната контрола релевантна за подготвувањето и објективното презентирање на финансиските извештаи, за да обликува ревизорски постапки кои што се соодветни во околноста, но не за целта на изразување на мислење за ефективност на интерната контрола на ентитетот. Ревизијата исто така вклучува и оценка на соодветноста на користените сметководствени политики и на разумноста на сметководствените проценки направени од страна на менаџментот, како и оценка на севкупното презентирање на финансиските извештаи.

Ние веруваме дека ревизорските докази коишто ги имаме прибавено се доволни и соодветни за да обезбедат основа за нашето ревизорско мислење.

Мислење

Според наше мислење приложените поединечни финансиски извештаи ја прикажуваат објективно во сите материјални аспекти финансиската состојба на Цементарница „УСЈЕ“ АД Скопје заклучно со 31 декември 2016 година, резултатите од работењето, како и паричните текови за годината којашто завршува тогаш во согласност со сметководствените стандарди прифатени во Република Македонија.

Извештај за останати правни и регулаторни барања

Годишниот извештај подготвен од страна на Менаџментот во согласност со барањата на Законот за трговски друштва, член 384.

Менаџментот е одговорен за подготвувањето на поединечната годишна сметка и годишниот извештај на Друштвото, кои се одобрени од страна на Одборот на Директори на Друштвото на 24 февруари 2017.

Според барањата на Законот за ревизија, известуваме дека историските информации прикажани во годишниот извештај подготвен од страна на Менаџментот на Друштвото во согласност со член 384 од Законот за трговски друштва е конзистентен во сите материјални аспекти со финансиските информации прикажани во поединечната годишна сметка и ревидираните поединечни финансиски извештаи на друштвото, на крајот на и за годината која завршува на 31 декември 2016 година.

Љубе Ѓорѓиевски
Љубе Ѓорѓиевски
Управител

Љубе Ѓорѓиевски
Љубе Ѓорѓиевски
Овластен ревизор

ПрајсвотерехаусКуперс РЕВИЗИЈА ДОО Скопје

20 април 2017 година
Скопје

Извештај за независно ограничено уверување

Grant Thornton DOO
Sv. Kiri I Metodij 52b/1-20
1000 Skopje
Macedonia

T +389 (2) 3214 700
F +389 (2) 3214 710
www.grant-thornton.com.mk

До Раководството на Цементарница УСЈЕ АД, Скопје

Вовед и обем на работа

Ние бевме ангажирани од Цементарница УСЈЕ АД, Скопје (во понатамошниот текст „Друштвото“) да извршиме ангажман за ограничено уверување за верификација на материјалноста на Извештајот за одржлив развој за годината што заврши на 31 декември 2016 година, во согласност со Меѓународниот стандард за ангажмани за уверување (МСАУ) 3000: Ангажмани за уверување кои не се ревизии или проверки на историски финансиски информации, и да издадеме извештај за ограничено уверување врз основа на резултатот од нашата извршена работа.

Одговорност на Раководството

Раководството на Друштвото е одговорно за точна подготовка и презентирање на Извештајот за одржлив развој во согласност со принципите на Глобалниот договор на Обединети Нации и критериумите за напредно ниво. Оваа одговорност вклучува и избор и примена на соодветни методи за подготовка на Извештајот за одржлив развој и примена на претпоставки и процени за индивидуалните обелоденувања за одржливост кои се разумни во околностите. Исто така, одговорноста вклучува дизајнирање, имплементирање и одржување на системи и процедури релевантни за подготовка на Извештајот за одржлив развој.

Наша независност и контрола на квалитет

Ние ги почитуваме независноста и останатите етички барања од Кодексот за етика на професионални сметководители објавени од страна на Одборот за Меѓународни стандарди за етика за сметководители („ОМСЕС“) кој е заснован на фундаменталните принципи на интегритет, објективност, професионална одговорност и должно внимание, доверливост и професионално расудување.

Ние го применуваме Меѓународниот стандард за контрола на квалитет 1 и соодветно одржуваме сеопфатен систем за контрола на квалитет вклучувајќи документираните политики и процедури во врска со усогласеноста со етичките барања, професионалните стандарди и применливите правни и регулаторни барања.

Наша одговорност

Наша одговорност е да извршиме ангажман за независно ограничено уверување за да изразиме заклучок за извршената работа врз основа на спроведените процедури.

Нашата работа е спроведена во согласност со МСАУ 3000 „Ангажмани за уверување кои не се ревизии или проверки на историски финансиски информации“ објавен од Одборот за меѓународни стандарди за ревизија и уверување. Овој стандард бара наша усогласеност со етичките барања на Кодексот за етика на професионални сметководители објавени од страна на Одборот за Меѓународни стандарди за етика за сметководители, како и да го планираме и извршуваме ангажманот за независно ограничено уверување на начин кој ќе ни овозможи да изразиме заклучок со ограничено уверување.

Ангажманот за ограничено уверување е ограничен главно на распрашувања и аналитички постапки. Постапките спроведени во ангажманот за ограничено уверување се разликуваат во природата и временскиот распоред, и се помали во обем од оние за ангажманот за разумно уверување. Следствено, нивото на уверување добиено при ангажманот за ограничено уверување е значително помало во обем од она добиено при ангажманот за разумно уверување спроведено во согласност со Меѓународните стандарди за ревизија и уверување.

Резиме на извршената работа

Во рамките на делокругот на нашата работа ние ги извршивме, меѓу другите, следниве постапки во врска со анализата на материјалноста, пристапите за управување и клучните податоци презентирани во Извештајот за одржлив развој:

- Читање на Извештајот за одржлив развој (во целост) за да се увериме дека е во согласност со принципите на Глобалниот договор на ОН и критериумите за напредно ниво;
- Распрашување на вработените одговорни за подготовката на Извештајот за одржлив развој заради обезбедување на информации за перформансите за одржливост за да се разберат и оценат процесите, интерните контроли и информационите системи кои се однесуваат на подготовката на горенаведените информации;
- Разбирање на Друштвото во однос на неговата организациона структура за одржливост, дијалог со заинтересираните страни и развојниот процес на програмата за одржливост;
- Споредување на текстот и податоците (врз основа на примерок) презентирани во Извештајот за одржливост на основните извори. Ова вклучува разгледување за тоа дали се вклучени сите суштински прашања и дали објавениот текст и податоци се точно извлечени од основните информации.

Инхерентни ограничувања

Одредени избрани информации вклучуваат нефинансиски податоци кои се предмет на повеќе инхерентни ограничувања од финансиските податоци. Квалитативните толкувања на релевантноста, материјалноста и точноста на податоците се предмет на индивидуални претпоставки и процени.

Заклучок за ограничено уверување

Врз основа на спроведените процедури и обезбедените докази, не забележавме ништо што причинува да веруваме дека има било какви грешки или погрешни прикажувања кои би имале материјално влијание врз податоците и информациите презентирани во Извештајот за одржлив развој и дека Извештајот за одржлив развој на Цементарница УСЈЕ АД, Скопје за годината што заврши на 31 декември 2016 година не е подготвен, во сите материјални аспекти, во согласност со принципите на Глобалниот договор на ОН и критериумите за напредно ниво.

Скопје,

10 мај 2017 година

Грант Торнтон ДОО, Скопје

Управител
Сузана Ставриќ

Овластен ревизор
Сузана Ставриќ

Цементарница „УСЈЕ“ АД- Скопје

ПОЕДИНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА СЕОПФАТНА ДОБИВКА
За годината што завршува на 31 декември 2016 година

	Белешки	2016 МКД'000	2015 МКД'000
Приходи од продажба	3а	4.003.254	3.823.200
Останати приходи	3б	103.164	116.071
Трошоци на продадени производи	3в	(2.522.764)	(2.548.749)
Бруто добивка		1.583.654	1.390.522
Останати оперативни приходи	3г	63.799	307.075
Останати оперативни трошоци	3д	(121.232)	(85.213)
Трошоци за продажба и маркетинг	3ф	(33.979)	(26.312)
Административни трошоци	3е	(177.851)	(182.997)
Добивка од оперативни активности		1.314.391	1.403.075
Приходи од финансирање		14.675	9.241
Трошоци од финансирање		(2.644)	(17.780)
Нето приходи од финансирање	3ж	12.031	(8.539)
Добивка пред оданочување		1.326.422	1.394.536
Данок на добивка	4	(125.057)	(130.998)
Добивка за годината		1.201.365	1.263.538
<i>Заработувачка по акција</i>			
Основна заработувачка по акција која се однесува на имателите на акции на матичното друштво	5	2,13	2,24
Добивка за годината распределна на:			
Акционерски капитал на матичната компанија		1.139.375	1.198.339
Неконтролирано учество		61.990	65.199
		1.201.365	1.263.538
Останата сеопфатна добивка			
<i>Останата сеопфатна добивка која не се рекласификува во билансот на успех во последователните периоди:</i>			
Ревалоризационен вишок - Вложивања во недвижности	7	35.468	-
Вкупно сеопфатна добивка за годината		1.236.833	1.263.538
<i>Заработувачка по акција</i>			
Основна, вкупна сеопфатна заработувачка по акција која се однесува на имателите на акции на матичното друштво	5	2,19	2,24
Вкупно сеопфатна добивка за годината распределна на:			
Акционерски капитал на матичната компанија		1.173.012	1.198.339
Неконтролирано учество		63.821	65.199
		1.236.833	1.263.538

Цементарница „УСЈЕ“ АД- Скопје

ПОЕДИНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА ПАРИЧНИ ТЕКОВИ
За годината што завршува на 31 декември 2016 година

	Белешки	2016 МКД'000	2015 МКД'000
<i>Парични текови од оперативни активности</i>			
Добивка пред оданочување		1.326.422	1.394.536
<i>Исправки за:</i>			
(Добивка) од продажба на НПО		(1.149)	(67)
Амортизација на НПО		173.993	196.194
Актуарска (добивка)/загуба, нето		1.430	10.062
Приход од камати		(7.070)	(6.835)
Отпис на застарена залиха		9.998	10.921
Кусок на залиха		9.865	-
(Добивки) / загуби од вреднување, нето		(6.275)	192
Трошок за камати		2.644	5.308
Приходи од дивиденда		-	(2.406)
Отпис на застарени побарувања		-	853
Нето сегашна вредност на продадени и отпишани НПО		39	140
Приходи од продажба на удели		-	(113.872)
Приходи од продажба на НПО		-	(159.655)
Оперативна добивка пред промени во оперативниот капитал		1.509.897	1.335.371
(Зголемување) / намалување на побарувања од купувачи и останати побарувања		48.959	(49.224)
Намалување / (Зголемување) на залихите		(59.852)	25.379
Зголемување / (Намалување) на обврски спрема добавувачи и останати обврски		(38.213)	71.000
Парични средства генерирани од оперативни активности		1.460.791	1.382.526
Платени камати		(2.644)	(5.308)
Платен данок на добивка		(114.140)	(302.443)
Нето парични текови од оперативни активности		1.344.007	1.074.775
<i>Парични текови од инвестициони активности</i>			
Набавка на недвижности, постројки и опрема		(179.289)	(308.943)
Средства за истражување и вреднување		-	(3.265)
Примања од продажба на НПО		1.034	217.585
Примања од продажба на удели		-	430.942
Примени дивиденди		-	2.406
Дадена позајмица		-	(10)
Примени приходи од камата		7.070	6.835
Нето парични текови генерирани од (користени во) инвестициони активности		(171.185)	345.550
<i>Парични текови од финансиски активности</i>			
Дивиденда платена на акционери во Групацијата		(1.050.086)	(1.403.501)
Дивиденда платена на малцинските акционери		(57.176)	(78.712)
Нето парични текови користени во финансиски активности		(1.107.262)	(1.482.213)
Нето зголемување на пари и парични средства		65.560	(61.888)
Пари и парични средства на 1 јануари		798.435	860.323
Пари и парични средства на 31 декември	11	863.995	798.435

Цементарница „УСЈЕ“ АД- Скопје

ИЗВЕШТАЈ ЗА ФИНАНСИСКА СОСТОЈБА
 за 31 декември 2016 година

	Бележки	2016 МКД'000	2015 МКД'000
СРЕДСТВА			
Нетековни средства			
Недвижности, постројки и опрема	6	2.179.433	2.174.937
Вложувања во недвижности	7	166.349	123.919
Вложувања во подружница		157	157
Средства за истражување и вреднување	8	19.352	19.352
		2.365.291	2.318.365
Тековни средства			
Залихи	9	665.543	615.688
Побарувања од купувачи и останати побарувања	10	369.677	418.637
Побарување за позајмица		10	10
Побарување за повеќе платен данок на добивка		8.934	22.335
Пари и парични средства	11	863.995	798.435
		1.908.159	1.855.105
ВКУПНО СРЕДСТВА		4.273.450	4.173.470
КАПИТАЛ И ОБВРСКИ			
Капитал и резерви			
Акционерски капитал	12	1.747.730	1.747.730
Акумулирана добивка		1.201.365	1.263.538
Останати резерви	13	538.148	502.680
Реинвестирана добивка		308.760	152.494
		3.796.003	3.666.442
Нетековни обврски			
Долгорочни резервации за отпремнини	14	54.198	57.148
Резервација за ревитализација на рудниците		12.693	15.006
		66.891	72.154
Тековни обврски			
Обврски спрема добавувачи и останати обврски	15	384.704	413.877
Резервација за неискористен годишен одмор		9.865	-
Тековен дел на долгорочни резервации за отпремнини	14	4.830	6.856
Обврска за данок на добивка		10.916	13.910
Обврска за дивиденда		241	231
		410.556	434.874
ВКУПЕН КАПИТАЛ И ОБВРСКИ		4.273.450	4.173.470

Потпишано од страна на овластени лица на Друштвото на 24 февруари 2017 година:

Борис Хрисафов

Главен извршен директор

Оливера Василковска

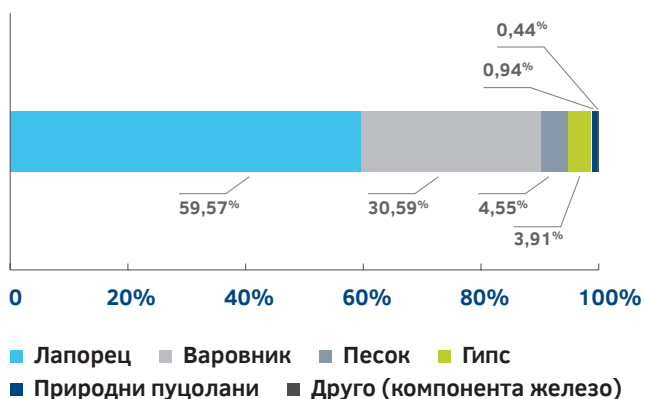
Финансов директор

Белешките се составен дел од овие финансиски извештаи

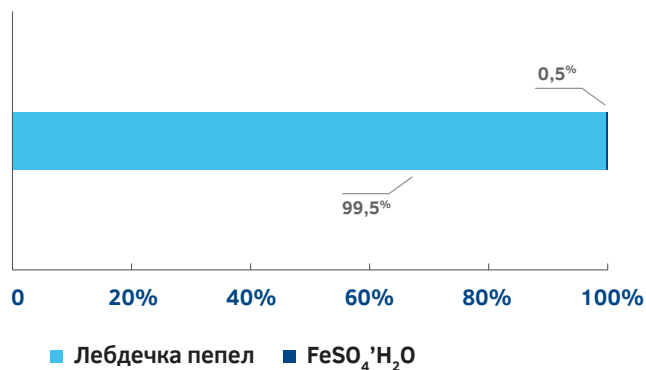
Животна средина

	Вода	Единица	2015	2016
Искористена вода	Вкупно количество искористена вода (по тек)	m ³ /год.	70.621	78.275
	Површински води	m ³ /год.		
	Подземни води	m ³ /год.	40.531	53.729
	Дождовни води	m ³ /год.		
	Отпадни води	m ³ /год.		
	Комунални води	m ³ /год.	30.090	24.546
	Океански или морски води	m ³ /год.		
	Употребена вода од рудник (од отстранување вода од рудник)	m ³ /год.		
	Некористена вода од рудник (од отстранување вода од рудник)	m ³ /год.		
Употреба на вода	Вкупна употреба на вода (по одредиште)	m ³ /год.	70.621	78.275
	Вода од процеси во фабриката	m ³ /год.	2.358	5.794
	Нерециклирана вода од механичко разладување	m ³ /год.	13.239	11.885
	Вода за потребите на животната средина	m ³ /год.	25.205	37.176
	Пивка вода (за пиење, чистење, хигиена, итн.)	m ³ /год.	28.406	21.854
	Промена на залихите на вода (+ = зголемување; - = намалување)	m ³ /год.		
	Загуби	m ³ /год.	1.412	1.566
Испуштање вода	Вкупно количество испуштена вода (по одредиште)	m ³ /год.	33.683	31.610
	Површински води (река, езеро)	m ³ /год.	33.683	31.610
	Потповршински води (бунар)	m ³ /год.		
	Прочистување вода далеку од местото	m ³ /год.		
	Океански или морски води	m ³ /год.		
Потрошувачка на вода	Вкупна потрошувачка на вода	m ³ /год.	36.938	46.665
Рециклирана вода	Вкупно количество рециклирана вода	m ³ /год.	1.494.097	1.563.146
	Рециклирана вода за механичко разладување	m ³ /год.	1.494.097	1.563.146
	Друго (перење возила, итн.)	m ³ /год.		
Побарувачка на вода	Вкупна побарувачка на вода	m ³ /год.	1.531.035	1.609.811

Употреба на природни суровини (%)

Употреба на алтернативни суровини (%)

Создавање отпад		Единица	2015	2016
Создавање специфичен отпад	Вкупно создаден специфичен отпад (со исклучок на тонери и полнења)	kg/t клинкер	1,36	0,93
	Специфичен отпад што се исфрла надворешно	kg/t клинкер	1,27	0,88
	Специфичен отпад што се исфрла внатрешно	kg/t клинкер	0,09	0,05
Дистрибуција на создаден отпад	Вкупно количество создаден отпад (со исклучок на тонери и полнење, по поединица)	% Вкупно	100	100
	Отпад што се исфрла надворешно	% Вкупно	93,16	94,15
	Отпад што се исфрла внатрешно	% Вкупно	6,84	5,85
	Вкупно количество создаден отпад (со исклучок на тонери и полнење, по поединица)	% Вкупно	100	100
	Отпад што се исфрла надворешно	% Вкупно	100	100
	Отпад што се исфрла внатрешно	% Вкупно	100	100
Емисии на CO ₂		Единица	2015	2016
	Вкупни директни емисии на CO ₂	Милиони t	0,48	0,65
	Специфични директни емисии на CO ₂	kgCO ₂ /t цементен производ	665	691
Емисии				
	Емисии на прашина	t/y	8,81	12,93
	Емисии на прашина	mg/Nm ³	5,13	6,65
	Емисии на NO _x	t/y	955	1111
	Емисии на NO _x	mg/Nm ³	556	571
	Емисии на SO _x	t/y	36,36	13,29
	Емисии на SO _x	mg/Nm ³	21,16	6,83
Трошоци за животната средина		Единица	2015	2016
	Вкупни трошоци за животната средина	ЕУР/год.	808.900	562.379
	Трошок за управување со животната средина	ЕУР/год.	37.508	27.708
	Трошок за санација	ЕУР/год.	38.879	41.111
	Трошок за пошумување	ЕУР/год.	79.963	64.085
	Трошок за обука за животната средина и подигање на свеста	ЕУР/год.	1.237	1.980
	Трошок за примена на еколошки технологии	ЕУР/год.	504.756	279.200
	Трошок за управување со отпад	ЕУР/год.	146.558	148.295

Критериуми на Глобалниот договор на ОН

Спроведување на Десетте принципи во стратегии и во работењето на компанијата

Критериум 1)	Извештајот за комуницирање на прогресот (COP) ги опишува воспоставените корпоративни функции и деловни единици	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 9, 49, 50
Критериум 2)	COP го опишува спроведувањето на синцирот на создавање вредност	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ в. Кодекс на однесување при набавките на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 41-43

Опсежни политики и процедури за управување со човековите права

Критериум 3)	COP опишува опсежни заложби, стратегии или политики во областа на човековите права	Заложби на УСЈЕ а. Корпоративни вредности на ТИТАН и УСЈЕ б. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ в. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ г. Кодекс на однесување при набавките на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ д. Рамка за управување со луѓето на ТИТАН е. Визија и политика за безбедност и здравје на ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 12, 19-30, 48-50
Критериум 4)	COP опишува ефективни менаџмент системи за интеграција на принципите за човекови права	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Рамка за управување со луѓето на ТИТАН в. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ г. Кодекс на однесување при набавките на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 12, 19-30, 48-50
Критериум 5)	COP опишува ефективни механизми за оценка и следење на интеграцијата на принципите за човекови права	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ в. Кодекс на однесување при набавките на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 12, 19-30, 48-50

Опсежни политики и процедури поврзани со работниот однос

Критериум 6)	COP опишува опсежни заложби, стратегии или политики во областа на трудовите права	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Корпоративни вредности на ТИТАН и УСЈЕ в. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ г. Кодекс на однесување при набавките на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ д. Рамка за управување со луѓето на ТИТАН е. Визија и политика за безбедност и здравје на ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 12, 19-30, 48-50
Критериум 7)	COP опишува опсежни ефективни менаџмент системи за интегрирање на принципите на трудовите права	Заложби на УСЈЕ а. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Кодекс на однесување при набавките на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ в. Рамка за управување со луѓето на ТИТАН г. Визија и политика за безбедност и здравје на ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 12, 19-30, 48-50
Критериум 8)	COP опишува ефективни механизми за оценка и следење на принципите во областа на трудовите	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ в. Рамка за управување со луѓето на ТИТАН Страници во извештајот: 12, 19-30, 48-50

Опсежни политики и процедури за управување со животната средина

Критериум 9)	COP опишува опсежни заложби, стратегии или политики во областа на грижата за животната средина	Заложби на УСЈЕ а. Корпоративни вредности на ТИТАН и УСЈЕ б. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ в. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ г. Политика за животна средина на ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 31-38, 50, 61, 62
Критериум 10)	COP опишува ефективни менаџмент системи за интегрирање на принципите за животната средина	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Политика за животна средина на ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 31-38, 50, 61, 62
Критериум 11)	COP опишува ефективни механизми за оценка и следење на грижата за животната средина	Заложби на УСЈЕ а. Политика за животна средина на ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 31-38, 50, 61, 62

Опсежни политики и процедури за антикорупциско управување

Критериум 12)	СОР опишува опсежни заложби, стратегии или политики во областа на управувањето со антикорупцијата	Заложби на УСЈЕ а. Корпоративни вредности на ТИТАН и УСЈЕ б. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ в. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ г. Кодекс на однесување при набавките на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 43, 48, 51
Критериум 13)	СОР опишува ефективни менаџмент системи за интегрирање на принципите за антикорупција	Заложби на УСЈЕ а. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Кодекс на однесување при набавките на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 43, 48, 51
Критериум 14)	СОР опишува ефективни механизми за оценка и следење на интеграцијата на антикорупцијата	Заложби на УСЈЕ а. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Кодекс на однесување при набавките на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 43, 48, 51

Преземање дејствија во поддршка на пошироките цели и прашања на ОН

Критериум 15)	СОР опишува суштински придонес на компанијата кон целите на ОН	Заложби на УСЈЕ а. Корпоративни вредности на ТИТАН и УСЈЕ б. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ в. КОО членства и заложби на УСЈЕ и ТИТАН г. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ д. Кодекс на однесување при набавките на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 5-7, 16, 17, 52
Критериум 16)	СОР опишува стратешки социјални инвестиции и филантропија	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 44-46
Критериум 17)	СОР опишува залагања и вклученост во јавните политики	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 44-46
Критериум 18)	СОР опишува партнерства и колективни акции	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Визија и политика за безбедно и здравје на ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 44-46

Управување со корпоративната одржливост и лидерство

Критериум 19)	СОР ги опишува заложбите и лидерството на Главниот извршен директор	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 6,7
Критериум 20)	СОР ги опишува усвојувањето и надзорот на одржливоста од страна на Одборот на директори	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ Страници во извештајот: 6, 7, 48-50
Критериум 21)	СОР ја опишува вклученоста на заинтересираните страни	Заложби на УСЈЕ а. Политика за општествена одговорност на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ б. Кодекс на однесување на Групацијата ТИТАН и УСЈЕ в. Рамка за управување со луѓето на ТИТАН Страници во извештајот: 39, 40

